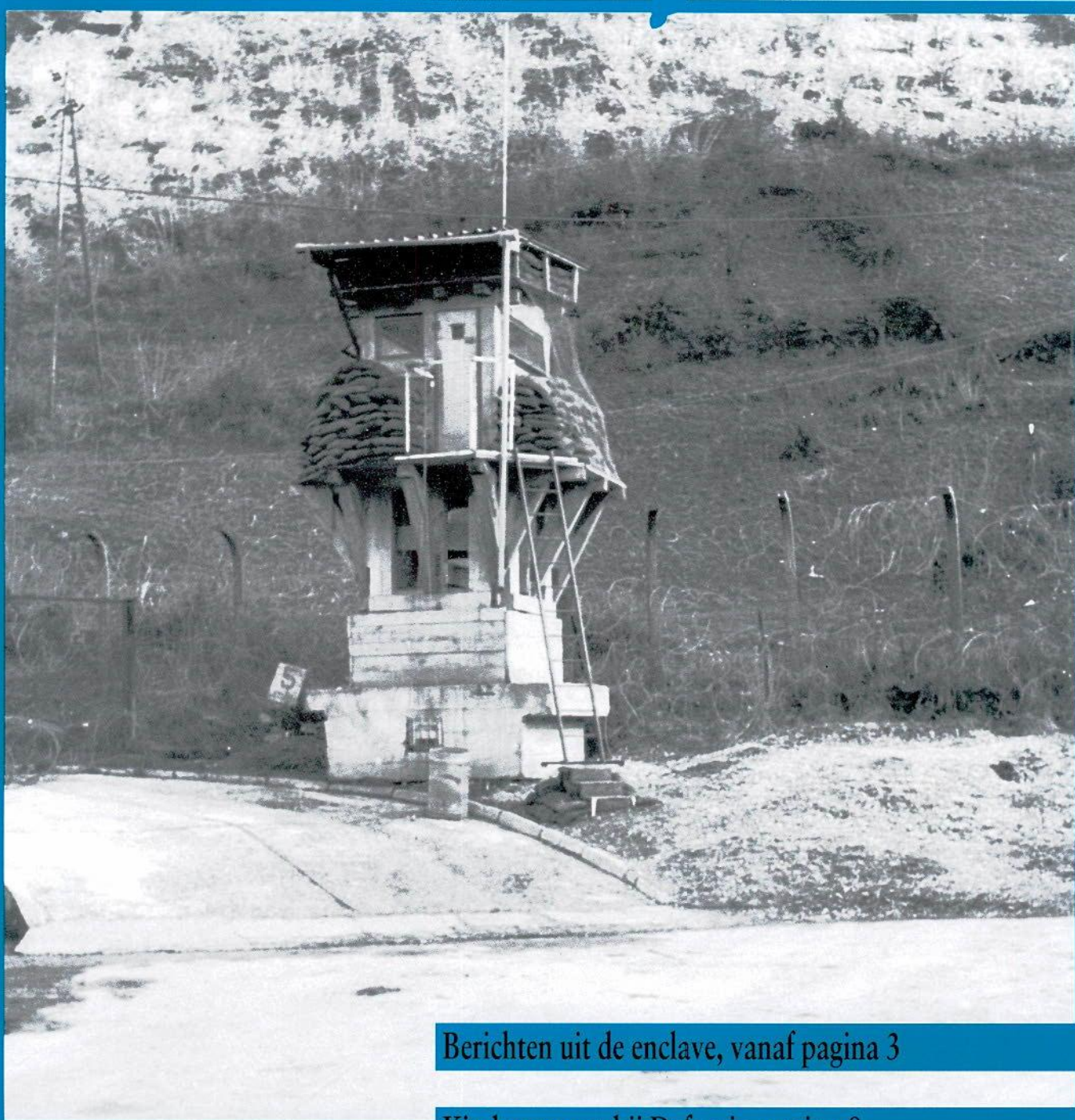

EGO

Berichten uit de enclave, vanaf pagina 3

Kinderopvang bij Defensie, pagina 8

Graffiti, kunst of schuttingtaal, pagina 23

nr. 5, mei 1995, 34e jaargang
 Abonnementsprijs / 15,- per jaar, te
 storten op postbankrekening 480414
 t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist.
 Militairen ontvangen het blad op aan-
 vraag zonder betaling.

Redactie:

Klazien van Brandwijk-Wiltjer,
 Bart Hetebrij, Wim Heij (voorz.),
 Joan Merens, Vincent Peeters,
 Jan Sulman.

Vaste medewerkers:

Theo Carree, Arend van Dam,
 Gerard van Erkelens, Sabine
 Funneman, Martin Groenewold,
 Cor Hoekstra (CORK), Pieter de
 Jager, Tom Janssen, Stef Kessels,
 Willy Lohmann, Len Munnik,
 René Nauta, Marco van Nek,
 Leonore van Opzeeland, Cor Out,
 Theo Paymans, Rien Robijns,
 Karel Roskam, Paul Rutten,
 Hans Schonk, Frank Spoelstra,
 Jan Stoof, Wessel Visser, Leon Wecke,
 Hans van Wissen.

Eindredactie:

Joan Merens

Redaktiesekretariaat:

Erika Krijt-Leijendekkers
 Prepress/Lithografie/Druk:
 Brouwer Utrecht B.V.

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
 Coornherthuis, Oranje Nassaulaan 71,
 3708 GC Zeist, tel. 03404-20906.

Bijdragen in EGO verschijnen op
 persoonlijke titel en vertegenwoordigen
 niet noodzakelijkerwijs de visie
 van de redactie of de dienst HGV.

Overname van artikelen en tekeningen is
 alleen toegestaan met bronvermelding.

Inhoud

CMH dicht?	2
Berichten uit de enclave	3
Kinderopvang bij Defensie	8
Vragen staat vrij	
oplossing aprilpuzzel	10
In het vizier	11
Jazz	12
Middenposter Renee Nauta	14/15
Prikkels	16
Afscheid Commandant G.O.C.	17
Film	19
Death Metal	21
Roskam	22
Graffiti	23
Boeken	25
Andere koek	
Raadslieden, waar en wie	27
Tekening Willy Lohmann	28

FOTO VOORPAGINA BART HETEBRIJ

CENTRAAL MILITAIR HOSPITAAL DICHT?

Binnen afzienbare tijd valt er in het kader van de bezuinigingswoede bij defensie ook een beslissing te verwachten inzake het voortbestaan van het Centraal Militair Hospitaal.

Het ziekenhuis zou zeker niet zo snel een onderwerp voor het redactioneel commentaar zijn geweest, als ik onlangs niet zelf in had gelegen. In eerste instantie best lastig om, als je in het Zuiden woont, helemaal in Utrecht op een ziekenzaal te moeten gaan liggen. Zeker is dat het geval voor op en neer rijdende familieleden. Een aantal ongewenste kosten brengt dat ook nog met zich mee. Het gaat dan niet alleen om de kilometervergoeding, die de bezoekende familieleden kunnen krijgen, maar ook om een behoorlijke hoeveelheid arbeidsuren die verloren gaat als gevolg van reistijden voor onderzoeken, controles en dergelijke. Je hoeft echt geen econoom te zijn om te begrijpen, dat er bij afnemende middelen ook naar dat relatief kleine en dure ziekenhuis in Utrecht wordt gekeken.

Er valt echter wel wat meer te zeggen over het CMH dan rekenmeesters doorgaans plegen te doen. Misschien krijg je daar echter pas goed zicht op als je er noodgedwongen een aantal dagen moet liggen. Tegenover me lag een nog jonge BBT'er. In het voormalig Joegoslavië was hij op een landmijn gereden met zijn auto. Hij was er -gelet de foto's van het ongeval- niet eens ongenadig van afgekomen. Met een gebroken kuitbeen en een kapotte hiel waren zijn vooruitzichten op volledig herstel gelukkig nog goed. Heel anders bleek dat voor die jonge ex-onderofficier, die hem op kwam zoeken. Hij moest één van zijn onderbenen missen. Ook op een mijn terecht gekomen.

Hetzelfde overkwam die jonge luitenant die opgenomen werd op de dag, dat ik naar huis mocht. Hij zal het ook verder moeten doen met een prothese.

Even voor mijn eigen operatie had ik nog een gesprek met de anesthesist. Ben je al uitgezonden geweest, was de vraag. Binnenkort was hij aan de beurt; hij had alle reden om er tegenop te zien, toevallig had hij er die nacht zelfs over gedroomd. Niet zo verwonderlijk echter bij alle fysieke ellende, die hem de laatste tijd vanuit de uitzendgebieden had gepasseerd. Ook nog even twee sergeant-majors aan het bed gehad. Het komende halfjaar was Bosnië eveneens voor hen de werkplek.

In het kader van personeelszorg en heel specifiek voor de uitzendingsproblematiek heeft het CMH een meerwaarde. Er is sprake van een betrokkenheid en specifieke deskundigheid die niet snel elders te halen valt.

Daarnaast lijkt het voor de krijgsmacht van belang om medisch specialisten in huis te hebben die net wat andere dingen kunnen dan alleen blindedarmoperaties verrichten. Bedoeld wordt de bijzondere kennis en vaardigheden die van belang zijn voor militairen in uitzendgebieden.

Een niet door economen te berekenen meerwaarde betreft ook de sfeer van het ziekenhuis. Zeker als je militaire verwondingen hebt (en dan mag je ook aan psychiatrie denken) kan het heel wat betekenen om in een "herkennende" wereld te revalideren. In dezelfde sfeer zijn er zeker nog meer argumenten te bedenken om vooral niet al te eenvoudig (op grond van uitsluitend financiële argumenten) het ziekenhuis te laten verdwijnen.

Redactie

“Net als Nederland kent Denemarken de dienstplicht. Na het behalen van m'n middelbare schooldiploma in 1978 besluit ik m'n oproep niet af te wachten, maar meld me vervroegd vrijwillig aan. De eerste drie maanden krijg ik een algemene infanterie-opleiding. Daarna volgt een plaatsing bij de militaire politie voor de duur van vijftien maanden. Hier wordt de kiem gelegd voor m'n latere politiecarrière.

In 1980 solliciteer ik bij de Deense politie en word aangenomen. Iedereen doet dezelfde opleiding in Kopenhagen. Er is dus geen speciale opleiding voor politie-officieren. De eerste acht maanden zit je in de schoolbanken, daarna word je een jaar op straat los gelaten. Na de straatdienst ga je weer voor acht maanden de schoolbanken in. Ten slotte doe je nog een cursus bij de mobiele eenheid. Je hebt er dan drie jaar opzitten en als je alles gehaald hebt, mag je jezelf politie-agent noemen en krijg je een vast dienstverband.

In 1985 krijg ik de kans naar m'n geboorteplaats Randers terug te keren en een vervolgkursus te doen. Als ik slaag, ben ik hoofd van alle geüniformeerde politiemensen op het bureau. Dit lukt en ik mag mezelf commissaris noemen. Aan het hoofd van de niet-geüniformeerde dienst staat ook een commissaris. Boven ons tweeën staat de hoofdcommissaris. Hij is echter geen politiemann maar een jurist.

Politiemensen in Denemarken worden goedbetaald vergeleken met korpsen uit andere landen. We hebben net als jullie een 38 uren werkweek. Minstens even belangrijk is onze goede naam bij het publiek. Natuurlijk kijkt men in Kopenhagen anders naar ons dan op het platteland. Net als de hoofdsteden van andere landen kent Kopenhagen een behoorlijke harddrugs problematiek en natuurlijk het fenomeen kraken. In mijn woonplaats valt het allemaal nog wel mee. We worden voornamelijk geconfronteerd met alcoholproblematiek, softdrugs, geweldplegingen en diefstal. Een ander, jullie ook niet onbekend, probleem zijn de grote aantallen asielzoekers. Het probleem is de administratieve afhandeling, die op steeds meer manieren beslag gaat leggen. Hierdoor blijven andere werkzaamheden liggen.

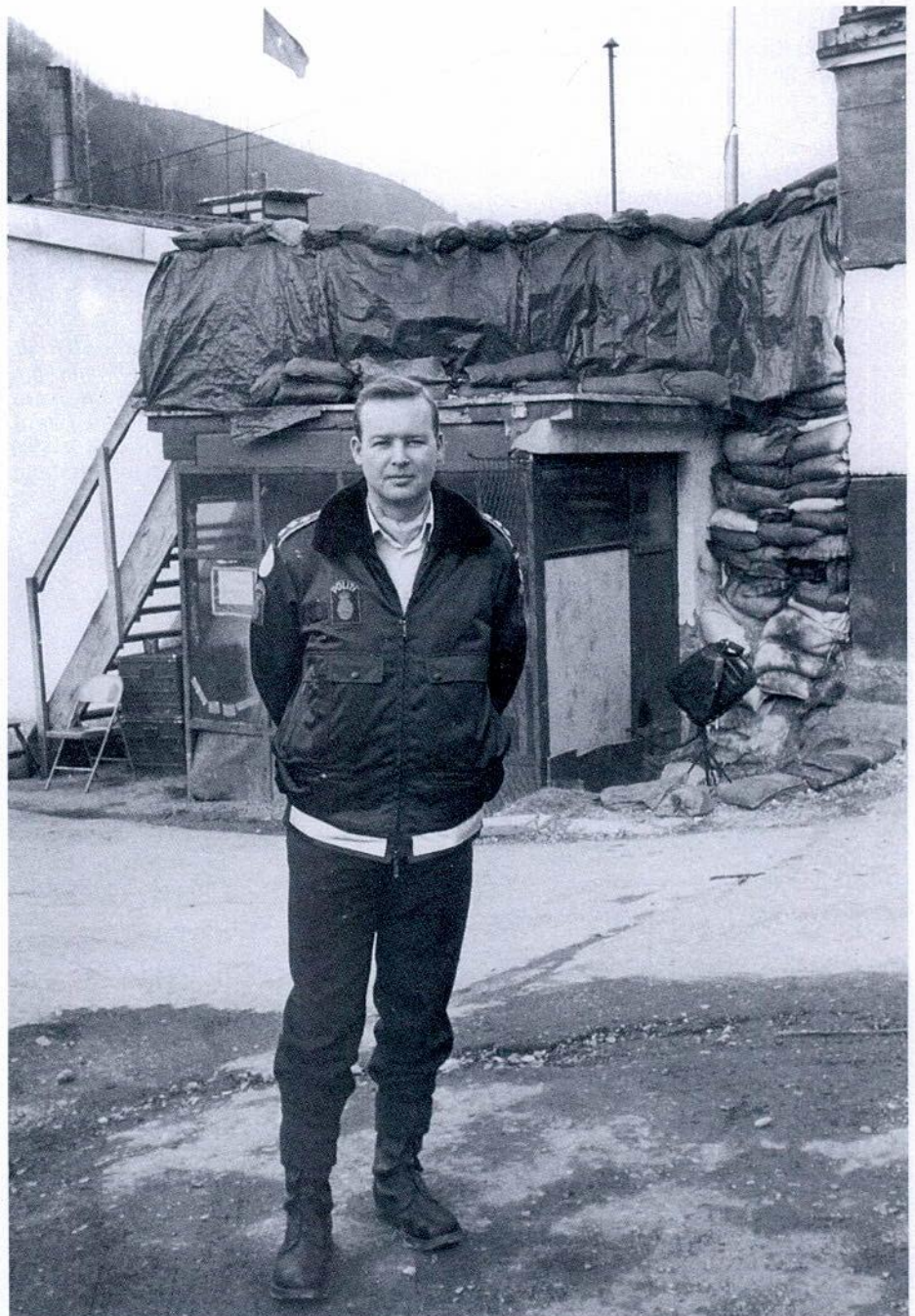
In 1992 verzoekt de VN de Deense regering politiemensen voor UNCIVPOL te

Het voormalig PTT gebouw in Srebrenica is de plaats waar leden van UNCIVPOL (United Nations Civil Police) hun intrek hebben genomen. Met één van hen, Peter Gaardse, praat ik over de taak- en doelstelling van UNCIVPOL in deze enclave. Verder ben ik geïnteresseerd in zijn motivatie voor dit werk, opgedane frustraties en eventuele arbeidsvreugde.

De zesendertigjarige Deen Peter Gaardse is geboren en getogen in Randers. Deze middelgrote plaats met 65000 inwoners is gelegen op Jutland, het vasteland van Denemarken. Hij is getrouwd en heeft een dochter van vier en een zoon van één jaar. Peter Gaardse aan het woord.

leveren. Het zal de eerste keer worden dat de Deense politie in het buitenland opereert. Voorlopig zal men alleen in voormalig Joegoslavië opereren, alhoewel er op dit moment sprake van is drie man te leveren voor uitzending naar Haïti. Niet iedere politiemann komt in aanmerking voor uitzending. De eisen voor uitzending zijn: tenminste tien jaar

ervaring al politiemann/vrouw, daarnaast een goede mondelinge en schriftelijke beheersing van de Engelse taal. In totaal leveren we nu elk half jaar vijfendertig man voor ex-Joegoslavië. Naast een VN-toelage ontvangen we van de Deense regering nog een bonus en is onze werkplek bij terugkomst gegarandeerd. Allemaal leuke voordelen maar

voor mij geen reden om uitgezonden te worden.

Een uitzending betekent voor mij ervaring opdoen in de breedste zin van het woord, zoals: politiemensen van andere landen ontmoeten en het bijhouden van je talen. Wat ook meespeelt, is dat ik als dienstplichtige m'n kans als VN soldaat in Cyprus gemist heb. Beschouw dit maar als een inhaalmanoeuvre.

In het begin heb ik met een Oekraïner en twee Canadezen gewerkt. Nu werk ik met een Deense collega, een Zweed en een Noor. Een behoorlijk Scandinavisch gezelschap dus. Overigens is dit niet mijn eerste uitzending. Van september 1992 tot maart 1993 was ik gestationeerd in de Krajina, een stuk Kroatië onder Servische controle. Deze eerste uitzending lijkt in de verste verte niet op de tweede. In de Krajina werkten we met Servische politiemensen die goed opgeleid waren, wat de samenwerking ten goede kwam. Daarnaast was de situatie vrij stabiel, niet alleen politiek maar ook materieel gezien. Er was bijvoorbeeld electra, stromend water en voldoende voedsel. Pas in januari 1993 nam de spanning toe, toen de Kroaten tot de aanval over gingen. De militairen namen het civiele politie-apparaat over en wilden niet dat buitenstaanders in casu de UNCIVPOL zich met hen bemoeiden. Doordat we ons eigenlijke werk niet meer konden doen, besloten we hulporganisaties als UNHCR te helpen. Door onze bekendheid met het gebied, de situatie en de inwoners, wisten wij feilloos waar en wie hulp nodig hadden.

Onze taakstelling wat Srebrenica betreft is het "monitoren" van het lokale politie-apparaat. Concreet betekent dit

dat wij er op moeten letten dat de lokale politie de mensenrechten respecteert. In dat kader bezoeken we ook éénmaal in de week de gevangenis in Srebrenica. Het probleem met de rechtspraak is dat er maar één rechter is met hele beperkte bevoegdheden.

Een soort kantonrechter. De rechter, die bevoegd is moordzaken te behandelen, zetelt in Tuzla. Aangezien Tuzla buiten de enclave ligt, is er geen mogelijkheid om dergelijke zware gevallen voor te laten komen. Omdat je verdachten niet eindelijk zonder proces in de bak kan houden, worden sommige moordenaars weer vrijgelaten. Zij moeten echter wel werkzaamheden voor de Obstina (gemeenteraad) verrichten, zodat er nog enig toezicht is op hun bewegingen. Alleen moordenaars met een psychopatische inslag zijn van enige bewegingsvrijheid uitgezonderd.

Een andere taak van UNCIVPOL is het geven van adviezen aan de lokale politie. Dit is geen luxe, want maar tien procent van de 150 politiemensen is als zodanig opgeleid. Door deze mensen als alsnog op te leiden en/of bij te scholen, help je indirect ook de burgerbevolking in deze enclave. Als laatste taak kan ik het helpen van hulporganisaties als UNHCR noemen. Omdat wij het hele gebied en de mensen kennen, kunnen we exact aangeven wie wat waar nodig heeft. Deze informatie krijgen de hulporganisaties van ons.

Diefstal is het meest voorkomende vergriep in de enclave waar 40.000 mensen, voornamelijk vluchtelingen, onder soms erbarmelijke omstandigheden op elkaar zitten. Wat het meest van elkaar gestolen wordt, zijn schapen. Ook Dutchbat blijft niet gevrijwaard van diefstal, al be-

treft het hier geen schapen, maar diesel, kleding of voedsel. Allemaal zaken die hier voor de bevolking schaars zijn. Zware delicten als moord komen regelmatig voor. Acht moorden in de afgelopen drie maanden. Er zijn per slot van rekening wapens genoeg. Wat opvalt zijn de zogenaamde moorden uit passie. Laatst heeft iemand zichzelf en een vrouw met een handgranaat opgeblazen, louter en alleen omdat zij een huwelijksaanzoek afwees. Daarnaast vinden er ook zelfmoorden plaats. De uitzichtloze situatie zal daar ongetwijfeld mee te maken hebben. Gezien de omstandigheden hebben we een redelijke oplossingspercentage van misdrijven.

Binnen de enclave kunnen we overal komen, ook op plaatsen waar de VN troepen en de UNMO's niet kunnen komen. Dit heeft te maken met het feit dat we puur civiel zijn en dus geen enkele bedreigingen vormen. Wat wel frustrerend is dat we buiten de enclave geen bewegingsvrijheid hebben. We moeten 72 uur van te voren een verzoek indienen om de enclave in of uit te gaan, hetzelfde geldt voor goederen.

April 1995 heb ik m'n zes maanden er op zitten. Twee keer naar voormalig Joegoslavië vind ik wel genoeg. Misschien dat ik later nog wel een keer voor zes maanden uitgezonden wil worden, maar dan naar een ander land. M'n vrouw en kinderen worden gelukkig goed opgevangen door onze wederzijdse ouders. Met die wetenschap hou ik het hier wel uit, anders was ik thuis gebleven. Gek hè, dat je eerst uitgezonden moet worden om er achter te komen dat het thuisfront het meest belangrijke in je leven is. Vroeger was ik meer ambitieus, carrière-gericht."

De United Nations Military Observers (UNMO) van de enclave Srebrenica zijn in hetzelfde gebouw gehuisvest als UNCIVPOL. Dit voormalig PTT gebouw ligt op een steenworp afstand van de textielfabriek waarin de Bravo-compagnie haar intrek heeft genomen. Gezien de afstand is het dus niet verwonderlijk dat ik kapitein Jan van Dool tegen het lijf loop. Omdat hij de eerste UNMO is die ik in dit gebied tegenkom, ben ik benieuwd naar zijn ervaringen. Maar eerst wil ik iets meer weten over zijn achtergrond.

"Ik ben 31 jaar, getrouwd en woonachtig in Bleskensgraaf (Z.H.). Onze zoon is bijna 1 jaar oud. Dat is ook de reden dat ik nu op vrijwillige basis uitgezonden ben. Hoe ouder je kinderen zijn, des te moeilijker is het om 6 maanden van huis te zijn, niet alleen voor jezelf maar ook voor je vrouw en kind. Voor een eventuele volgende uitzending zou ik me weer vrijwillig opgeven, zodat ik zelf de plaats en de tijd kan bepalen.

Als ik in 1986 van de sportacademie kom, moet ik voor m'n nummer in dienst. Ik eindig als pelotonscommandant bij de artillerieschool in Breda. Omdat ik eigenlijk geen gymleeraar wil worden, opteer ik in 1988 voor het OCOSD. Als beroepsofficier L.O. sport heb je meer mogelijkheden dan een gewone gymleeraar. Je bent zelfstandig bezig en het is afwisselend. Daarnaast heb je als officier nog een zekere carrière-gang. Voor m'n uitzending was ik commandant L.O. sportgroep van de Seelgkazerne te Breda. Wegens de fusie tussen de KMA en het OCO is mijn werkplek opgeheven. Het is dus nog een vraagteken waar ik straks te werk gesteld word.

Maar welke werkplek het ook wordt, deze uitzending-ervaring zal altijd van pas komen. Ik moet per slot van rekening jongens opleiden, waarvan een groot deel al uitgezonden is geweest of nog een uitzending tegemoet gaat. Ook qua levenservaring hoop ik verrijkt hiervandaan te komen.

De taak van een UNMO is het verzamelen van informatie voor de VN aangaande de strijdende partijen, de bevolking en haar leefomstandigheden. Wij zijn dus eigenlijk de oren en de ogen van de VN. Verder nemen we deel aan lokale onderhandelingen of assisteren we bij onderhandelingen op een hoger niveau. Een andere taak ligt op het gebied van de hulpverlening, bijvoorbeeld het toezicht houden bij het uitwisselen van de krijgsgevangenen, med-evacs en assistentie bij humanitaire konvooien. We hebben dan ook bijna elke dag overleg met de NGO's (non-gouvernementele organisaties). De samenwerking met deze organisaties is over het algemeen goed te noemen.

Deze uitzending is mijn eerste en het begint al goed. Ik zit net een maand in de stad met de onmogelijk naam Brcko, gelegen in de Posavina corridor (N.O. Bosnië), als de NAVO het vliegveld in Udbina (Krajina) bombardeert. De Serven kunnen opeens onze veiligheid niet meer garanderen en we moeten het gebied verlaten. We moeten alles meene-

men. Onze voertuigen zijn tot de nok toe geladen. Even buiten Brcko worden we aangehouden door gewapende elementen. Ze zijn in burger, maar door hun houding en handelwijze weet ik zeker dat het militairen zijn.

Ze richten hun wapens op ons en we worden gedwongen alles uit te laden. Alleen onze persoonlijke bezittingen mogen we houden. Ze nemen ook nog een Landrover mee, wel makkelijk als je zoveel spullen mee moet nemen. Verslagen gaan we op weg naar het UNMO hoofdkwartier van sector N.O. in Tuzla. Voordat ik naar Srebrenica ga, werk ik als duty officer nog een maand in Tuzla.

Als UNMO werk je in een team, met altijd verschillende nationaliteiten. Ook hier in Srebrenica. De teamleader is een Engelse majoor van de artillerie.

Daarnaast is er nog een Braziliaanse kapitein van de mariniers en een Tsjechische luchtmachtversterker met een tijdelijke majoorrang, omdat zijn eigen rang te hoog is voor deze functie. Een heel gemêleerd gezelschap dus, elk met

Dat betekent dat het nu in hun voordeel is om geen contact te hebben. Zij bepalen zelf wanneer ze contact nodig vinden. Dat is wel eens frustrerend. Vaak denk je wat bereikt te hebben en een dag later is alles weer teruggedraaid, of door ontwikkelingen in de strijd, of door een vent die geen toestemming krijgt van hogerhand.

Een voordeel boven de reguliere VN troepen is dat UNMO's nog wel eens resultaat zien. Al liggen deze successen voornamelijk op humanitair gebied, en niet zozeer in bemiddeling met strijdende partijen, althans in deze enclave. Zo is er een lijst opgesteld met mensen die om medische redenen geëvacueerd mogen worden. Als UNMO's houden wij hier toezicht op. Toch een leuk succesje. Wat de meeste indruk op me maakt is de toestand van de bevolking hier.

Vanwege het grote aantal vluchtelingen is de situatie hier erg schrijnend. In Brcko waren ook vluchtelingen, maar wat ik hier zie en tegenkom slaat alles, zoiets heb ik in heel Bosnië nog niet ge-

zijn eigen normen, waarden en gebruiken. Dat is dus best wel aanpassen. Wat je wel merkt is dat sommige UNMO's door collega's niet voor vol worden aanzien.

Met name Engelsen en Canadezen hebben dat superieure gevoel.

Hier in de enclave hebben we wekelijks contact met de BIH (Moslims) en indien nodig vaker. Met de BSA (Serven) is het contact slechts incidenteel. Zeker nu. Want bij elke rotatie proberen ze wat gebied van de enclave af te knabbelen.

zien. Op de vuilnisbelt laten mensen het vuil gewoon over zich heen komen, als de vuilniswagen komt lossen.

Vervolgens zoeken ze het eetbare er uit en maken dat ze weg komen. Soms ontstaan er verschrikkelijke vechtpartijen. Om dit te voorkomen rijdt de lokale politie met de vuilniswagen mee. Al met al een heel mensonterende situatie.

Het is jammer dat we dezelfde beperkingen hebben als de reguliere VN-troepen. We kunnen alleen maar aan de hulporganisaties doorgeven wie wat waar nodig heeft."

Om in de enclave goed zijn taak te kunnen uitvoeren, maakt het bataljon gebruik van een aantal specialisten die voor de duur van de uitzending aan het bataljon zijn toegevoegd. Adjudant Ronald Geval, ex-zeeman, 47 jaar, getrouwd, 1 dochter, is zo'n specialist. Hij is werkzaam bij EOCKL (Explosieven OpruimingsCommando Koninklijke Landmacht) en geplaatst bij de EOD (Explosieven OpruimingsDienst). In 1967 is hij in dienst gekomen. Na de KMS belandde hij in de munitietechniek en werd in Zaandam geplaatst bij de MOD (Munitie Onderzoekers Dienst). Na 8 jaar kwam hij bij de EOD terecht in verband met uitbreiding van deze dienst. Van assistent opruimer explosieven klom hij op tot ploegcommandant ofwel opruimer explosieven. Specialistische cursussen deed hij in Engeland,

Duitsland en de Verenigde Staten. Binnenkort hoopt Ronald commandant van het persluchtteam te worden. Een team dat zich gaat bezighouden met NBC- en milieutechnische problemen. In de oprichting van dat team heeft hij zelf als hobbyduiker een groot aandeel gehad. Ronald Geval vertelt.

"Onze taak in Nederland is het ruimen van gevonden blindgangers zowel op civiel als militair terrein. Vervolgens het ruimen van geïmproviseerde explosieven, het zoeken naar explosieven en het bulk vernietigen van deze stoffen. 70% van het werk is voor rekening van Binnenlandse Zaken, 20% voor Justitie en maar 10% voor Defensie.

Als eenheid zijn we het meest parate onderdeel van de KL. We zijn 24 uur per etmaal gedurende het hele jaar inzetbaar. Alleen met een hele hechte club is dat te bereiken. En dat de club hecht is, heb ik laatst nog mogen ondervinden. Ik was een van de 97 man die vier dagen lang onvrijwillig door de moslims werd vastgehouden. Na afloop van de 'gijzeling' hoorde ik dat ons huis in Culemborg geëvacueerd moest worden in verband met de watersnood. Thuis werd de telefoon niet opgenomen. Op dat moment stort je gewoon even in. Via SITCEN heb ik gelukkig m'n vrouw kunnen bereiken. Zij vertelde dat collega's van de EOD de hele keuken uitgebouwd hebben en alles naar boven gebracht hebben. Nadat de dreiging over was hebben ze alles weer ingebouwd en op z'n plaats gezet. In één woord geweldige collega's.

Wat je als ploegcommandant bij blijft is je eerste conventionele of geïmproviseerde explosief en natuurlijk het eerste dodelijke slachtoffer. In mijn geval was dat een jongen van 18 jaar en een verzameelaar. Hij dacht zelf munitie uit elkaar te kunnen halen. Mis dus. Zoiets vergeet je nooit meer. De mooiste klussen zijn de V 1 en de vliegtuigbommen. Daar moet veel aan gesleuteld worden en komt het op je vakkennis aan. Het meest spannend zijn de geïmproviseerde explosieven. Je hebt een koffertje en het tikt. Dat geeft adrenaline. Je raakt er aan verslaafd. Je gaat iets uit elkaar sleutelen wat een gestoorde in elkaar gesleuteld heeft. Dat maakt je zo trots als een hond met zeven lullen.

Het vak is niet ongevaarlijk. Elke EOD'er kruipt één a tweemaal per jaar door het oog van de naald. Dat houdt het vak smeug. Toch is er de afgelopen 17 jaar niet één van ons verongelukt. Natuurlijk komen er wel eens kleine on-

gelukjes voor. Meestal blijft het beperkt tot brandwonden. Risico van het vak, zullen we maar zeggen. Om risico's zoveel mogelijk te beperken, werken we altijd met teams van minimaal twee man, waarvan de mensen regelmatig gewisseld worden. Zo voorkom je dat je teveel op iemands handelingen gaat vertrouwen. We werken ook niet met standaard protocollen. Er zijn zoveel factoren die van invloed kunnen zijn, zoals grondsoort, vochtigheid, soort projectiel, windrichting, bebouwing etc. In feite krijgen we alleen richtlijnen uitgeleerd. Als assistent maak je gebruik van de kennis- en ervaringsoverdracht van je commandant. Ervarend leren heet dat. Uiteindelijk doet iedereen het op z'n eigen manier.

De EOD is nauw betrokken bij uitzendingen. We hebben momenteel teams in Cambodja en in voormalig Joegoslavië en er staat er één op de rol voor Aruba. De Nederlandse EOD staat hoog op het verlanglijstje van de VN, omdat elke man van ons alle aspecten van het EOD vak beheerst. In veel andere landen is dat uigesplitst. In totaal kunnen van de

55 man ruimend personeel er 9 man uitgezonden worden.

Voor mij is het de eerste uitzending en ik ben aangewezen. In wezen is onze taak hier in de enclave Srebrenica niet anders dan de taak in Nederland. Ook hier zijn we civil en militair bezig. We zijn bijvoorbeeld bezig kinderen af te leren om projectielen bij de poort in ruil voor snoep af te leveren. Ze krijgen pas snoep als ze ons naar de plaats van het projectiel brengen, daarvoor geven we nu ook les op scholen.

Een andere taak van ons is het verkennen van nieuwe patrouilleroutes. Dit doen we samen met de commando's van 108 Waarneming en Verkenning-compagnie. Spannend wordt het als je een verdedigingsveld van de Serven inloopt en bijna tegen een struikeldraad loopt met daaraan stokmijnen bevestigd. Dat is wel even slikken. Een ander incident betreft de Mercedes die laatst op een anti-tankmijn reed. Onze taak is dan om de directe omgeving van het ongeluk te controleren op mijnen, zodat het slachtoffer geborgen kan worden.

Gelukkig vielen in dit geval de verwondingen mee, mede door goede voorzorgs- en veiligheidsmaatregelen. Daarnaast doen we sporenonderzoek. We willen het type mijn identificeren en weten hoelang zo'n mijn er al gelegen heeft.

Omdat het verdedigingsvelden van de strijdende partijen zijn, mogen de mijnenvelden niet geruimd worden, ondanks alle risico's voor met name de plaatselijke bevolking.

Dat frustreert me soms. Maar daar staat tegenover dat de mensen echt blij zijn als je ze helpt, vooral kinderen reageren positief. Als hier ooit vrede komt, dan mogen ze wel gelijk een hele hoop EOD'ers sturen anders heb je hier nog jaren lang slachtoffers.

De meeste mijnenvelden zijn namelijk niet in kaart gebracht, maar gewoon neergegooid door de verschillende strijders."

Raadsman Bart Hetebrij

Srebrenica, februari 1995

SPEELWOLVEN

“Het is een goede oplossing” zegt Johan Kuhlmann aarzelend, op de vraag of hij de opvang van zijn twee kinderen in een ouderparticipatie-crèche ‘leuk’ vindt. Misschien ook wel een vreemde vraag, over zo iets functioneels als kinderopvang. Maar niettemin ook een gerechtvaardigde vraag, want kiezen voor een ouderparticipatie-crèche, betekent een hoop investeren en maar zien wat je er aan tijd voor terug krijgt. Dat het meer oplevert dan tijd voor jezelf en je werk, blijkt uit het verhaal dat Johan Kuhlmann doet over het kinderdagverblijf “de Krakeling”, waar zijn vierjarige zoon zijn eerste jaren sleet en waar hij ‘na enige aarzeling’ nu toch ook zijn eenjarige dochter heen laat gaan.

“Ouderparticipatie is eigenlijk een verkeerde term voor dit soort opvang. We délen namelijk niet in de opvang van de kinderen, we dóen alle opvang zelf. Er zijn geen betaalde krachten. Niemand is de baas, dat zijn we gewoon zelf. Het coördinatorschap van de crèche rouleert om de twee maanden onder de ouders. Dat is een uitstekend systeem, iedereen komt op die manier in aanraking met alle problemen die er spelen.”

We moeten vooral niet denken dat hij fanatiek aanhanger van ouderparticipatie is:

“Voor ons was het echt een noodsprong om de kinderen naar de Krakeling te laten gaan. Wachtlijsten op reguliere crèches waren zo lang dat ze allang volwassen zouden zijn geweest als ze einde-

sie, de tuincommissie of de vrijwilligerscommissie. Naast de inzet van ouders hebben we namelijk ook een stuk of tien vrijwilligers nodig die ons bijstaan om de kinderen een plezierige middag of ochtend te bezorgen. We vergaderen eens in de drie weken met zijn allen en eens in de twee maanden moeten we schoonmaken. Dat vind ik heel vervelend en ik probeer er dan ook als het even kan onderuit te komen.” Guitig lachje. “Nee hoor, dat schoonmaken hoort er gewoon bij.”

■ Echte deskundigen

Een groot voordeel van ouderparticipatie is dat échte deskundigen de kinderen opvangen, vindt Johan.

Johan Kuhlmann is kunstenaar en maakte deze kast voor de crèche van zijn kinderen

de opvoeding van hun kinderen bezighouden. In mijn persoonlijke omgeving ken ik niet zoveel mannen die dat doen.” Is vaders inbreng toch anders? “Tsss, nou daar heb ik niet zoveel over te zeggen hoor. Alle stereotiepen kloppen vast wel. Moeders tuiten meer, vaders stoeien meer. Zou ik denken. Dat zie je ook wel. Maar het is vooral voor mij stimulerend om ook andere mannen te ontmoeten die het, net als ik, belangrijk vinden om zich te bemoeien met hun kinderen.

Bij onze eerste zoon heb ik de opvang gedaan, dat wil zeggen dat ik elke woensdagmiddag op de Krakeling samen met een paar andere ouders twaalf kinderen tussen de 0 en 4 in bedwang hield. Mijn vriendin hield zich met de andere taken bezig. Die houdt meer van vergaderen dan van treinen bouwen, poepluiers verschonen en verhaaltjes voorlezen. Bij onze tweede hebben we de rollen omgedraaid.”

Onzekerheid van jonge ouders? Johan ziet zijn kans op wijzer worden in de ouderparticipatie.

“Dat je als ouder zo intensief met kinderen optrekt die net zo oud zijn als je eigen kinderen, daar leer je van. En het geeft me bovendien een goed gevoel dat we als ouders zelf onze problemen oplossen, dat we daar niemand bij nodig hebben, geen gemeente of bedrijf, geen juf die me vertelt dat mijn zoon al aardig leert torens bouwen en dat ik daar de volgende les uit moet trekken, niets.

Ik vind het wel heel moeilijk dat je zo intensief met mensen moet samenwerken die je niet liggen, en dat je steeds weer over dezelfde dingen eindeloos moet vergaderen.

Zullen we nu wel of niet papieren luiers of wel of niet koffie van de wereldwinkel, of wel of niet stagiaires begeleiden? Zullen we nou een plakstrip of klitteband onder de matten zetten? In een vrijwilligersorganisatie die de Krakeling in feite is, gaat dat nou eenmaal zo. En

lijk een plekje hadden gekregen. Maar allengs ben ik er wel gesteld op geraakt, op deze vorm van kinderopvang. We doen echt alles zelf. De dagdelen draaiende houden, de organisatie, schoonmaken, reparatie en inkoop van speelgoed, noem maar op. Voor de ouders betekent dat een dagdeel investeren per week en zitting nemen in één van de commissies, zoals de financiële commis-

“Misschien is het wel een heel ouderwets idee van me waarom ik het leuk vind dat onze kinderen door andere ouders worden opgevangen. Alsof een crècheleidster het niet goed zou kunnen. Maar het geeft meerwaarde dat je elkaars kindeken opvangt, iedereen is persoonlijk betrokken bij de kinderen en de crèche. Ik vind het ook leuk dat er op de Krakeling veel vaders zijn die zich met

daar moet je tegen kunnen. En dan moet het ook gezellig zijn."

■ Meer dan opvang alleen

Dat het niet alleen hun werktijd is die de ouders naar de Krakeling drijft, moge duidelijk zijn. Ouders leren elkaar en andere kinderen kennen. Dat betekent een heleboel.

Niet alleen dat je je kind even onbekommerd kan droppen bij een crèche-ouder als je naar de tandarts moet, maar ook

begrip, meeleven, ondersteuning. En een hoop plezier.

"Daarom gaan we ook ieder jaar met zijn allen kamperen. Met de kinderen. Dan zetten we twintig tenten op op een scoutingsterrein en stoken we een week-endlang een vuur.

Voor de kinderen is het heerlijk om de hele dag in het bos te rommelen en voor ons is het lekker rustig. Dertig ouders die je kind goed kennen. Dertig ouders die min of meer vertrouwd zijn voor je kind. Dertig paar ogen, dertig paar han-

den, dertig schoten en dertig mogelijke speelwolven in het bos."

Sabine Funneman

Noot van de redactie: De Krakeling is een initiatief van ouders. Veel ouders organiseren op kleine of grotere schaal eigen kinderopvang. Iedereen kan een dergelijk initiatief nemen, het gaat dan echter niet om een "erkende" opvang, zoals bedoeld in de defensieregelingen. Over een "erkend" kinderdagverblijf in Nijmegen komt in de volgende EGO een artikel.

KINDEROPVANG BIJ KL EN KMAR

Alvorens ouders, die gebruik maken van de kinderopvang-regelingen van Defensie, aan het woord te laten, eerst een kort gesprek met de heer Jeroen van den Corput. Hij is beleidsmedewerker arbeidsrecht bij de staf van het Nationaal Commando in Gouda en coördineert de uitvoering van de regeling kinderopvang voor KL en KMAR. Jeroen van den Corput is vader van een zoontje van drie en maakt zelf gebruik van de regeling. Hij beschikt dus niet alleen over alle gegevens maar kent ook de praktijk.

■ Groei

In oktober 1990 was de regeling kinderopvang operationeel. Omgerekend naar volledige plaatsen (de meeste kinderen gaan niet de hele week naar kinderdagverblijf of gastouders) waren toen 4,8 "kindplaatsen" in gebruik.

Dat zijn er nu zo'n 200, wat in de praktijk betekent dat 334 kinderen van 320 ouders via deze defensieregeling gebruik maken van enige vorm van kinderopvang.

Oorspronkelijk was de regeling bedoeld voor kinderen van 0-4 jaar, de opvang werd verzorgd door erkende kinderdagverblijven of gastouder-projecten. Begin vorig jaar is de regeling uitgebreid naar buitenschoolse opvang: ook kinderen die naar de basisschool gaan kunnen nu opgevangen worden als ze uit school komen via de regeling, en als er de mogelijkheid voor is.

Buitenschoolse opvang is nog lang niet in alle plaatsen in Nederland voorhanden.

De krijgsmacht delen regelen apart de kinderopvang. Bij de KL is gekozen voor het uitbesteden van de uitvoering aan een organisatie, Humanitas, die deskundig is op dit terrein.

Na goedkeuring van de aanvraag zoekt Humanitas een plaats voor het betreffende kind in een kinderdagverblijf of bij gastouders. Een consulente gaat bij de ouders op bezoek om de benodigde informatie te geven.

Humanitas huurt de plaats en berekent de bijdragen van de ouders en defensie, waarbij ook eventuele gemeentelijke subsidie berekend wordt.

Ouderbijdragen zijn afhankelijk van het inkomen van beide ouders.

Gastouders blijken minder populair dan kinderdagverblijven: misschien stelt men prijs op de meer zakelijke uitstraling van de kinderdagverblijven.

■ Wervingsmiddel

Op de vraag of van de regeling ook daadwerkelijk meer vrouwen dan mannen gebruik maken, kan Jeroen van den Corput geen eenduidig antwoord geven. Onder de militairen maken aanzienlijk meer mannen dan vrouwen gebruik van de regeling. Bij burgers is dat omgekeerd, maar er werken ook veel meer vrouwelijke burgers dan vrouwelijke militairen bij Defensie. "Als je het op grotere schaal bekijkt dan is het natuurlijk wel zo dat, dank zij de regeling, veel vrouwen (van militairen) kunnen blijven werken, wat natuurlijk ook (belasting)voordelen voor de staat oplevert". Door de grote belangstelling en ook door de uitbreiding met buitenschoolse opvang (kinderen worden ouder), ter-

wijl het budget nog niet verhoogd is, is er nu een wachtlijst voor alle vormen van opvang. Jeroen van den Corput hoopt dat snel een beslissing hierover valt. Het gaat om een verdubbeling van 1,4 miljoen tot 2,8. Hoewel toekomstvoorspellingen moeilijk te maken zijn, omdat het personeelsbestand bij Defensie anders is samengesteld dan bij andere grote bedrijven, verwacht hij wel dat de groei in kinderopvang voorlopig niet zal afnemen.

Over het algemeen zijn er weinig problemen bij de uitvoering van de regeling. Door de decentralisatie van onderdelen van het personeelsbeleid zijn de directe commandanten nu nauw betrokken bij de regeling van de aanvragen. Daar is men, ook door snelle wisseling van commandanten, nog wel eens een enkele keer niet goed geïnformeerd. Er wordt hard aan gewerkt om alle informatie op de juiste plekken te hebben, opdat ieder op de eigen werkplek weet waar zij of hij moet zijn als er gezinsuitbreiding op komst is.

JM

Kinderopvang bij Defensie

Het is soms moeilijk te begrijpen dat zo veel militairen en burgers niet meer zeker zijn van hun baan, terwijl tegelijkertijd Defensie maatregelen aankondigt om een "aantrekkelijke werkgever" te worden voor nieuw aan te trekken personeel.

Een maatregel, die al enige jaren van kracht is, is de regeling kinderopvang voor militairen en burgers, werkzaam bij Defensie.

Deze maatregel was bedoeld om het werk bij Defensie voor vrouwen met kinderen aantrekkelijk en in ieder geval mogelijk te maken.

Ondertussen maken zo'n tweehonderd mensen gebruik van de regeling en is er een wachtlijst, omdat het geraamde budget niet voldoende blijkt te zijn. Een succes dus, deze regeling, nu en hopelijk ook in de toekomst.

Maar bereikt hij zijn doel: werken bij Defensie voor meer vrouwen aantrekkelijk maken?

Hoe denken ouders erover en hoe ziet kinderopvang er eigenlijk uit?

In een drietal EGO's (mei, juni en juli/augustus) aandacht voor verschillende vormen van kinderopvang en een antwoord op deze vragen.

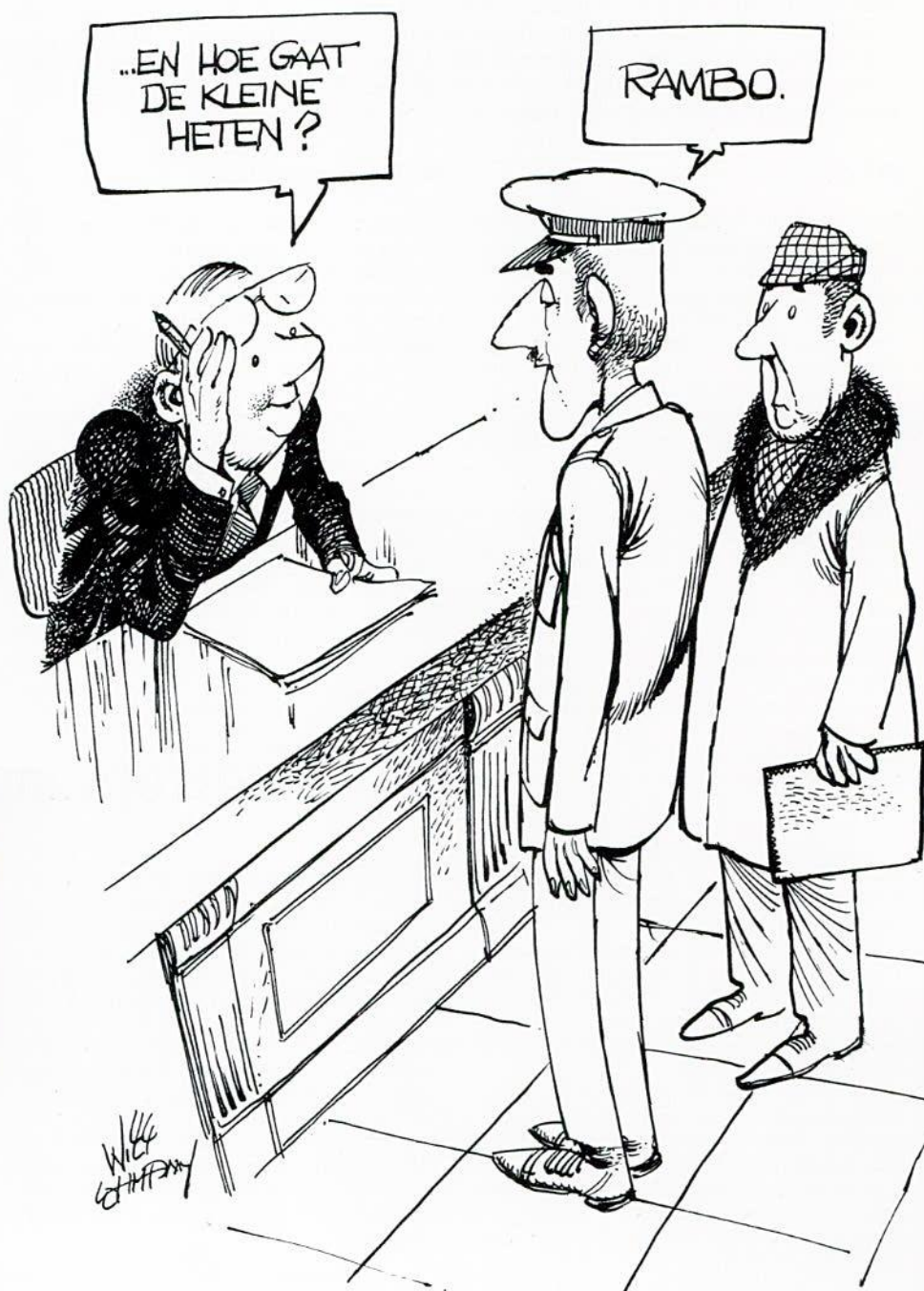
HET LIJKT NIET FOOUT TE KUNNEN IN HET LEVEN, VOOR ALLES BESTAAT EEN RECEPT.

Rijk,
dat word je door de bank.
Aantrekkelijk,
dat ben je door je kleding.
Gezond,
dat blijf je door veel bewegen en gezond eten.
Geluk,
dat zit verborgen in de glanzende motor,
in de auto van je dromen.
Plezier,
dat beleef je bij het drinken van alcohol.
Boeiend,
dat blijf je door sieraden, kleding, verre reizen:
naar de sneeuw of sub-tropische paradijzen.
Huiselijkheid,
die bied je je kinderen door boerenkool of soep van een bepaald merk.

Voor alles bestaat een recept:
voor een gelukkig huwelijk,
voor aantrekkelijke seks,
voor een gelukkige scheiding,
voor een gelukkig tweede huwelijk,
voor een gelukkig leven zonder eind.

Bestaat voor geluk het recept?

Steven.

Hier volgt de oplossing van de puzzel uit het aprilnummer:

1. donateur	=begunstiger
2. douche	=stortbad
3. escorte	=geleide
4. exclusief	=uitsluitend
5. opinie	=mening
6. religie	=godsdiens
7. serieus	=ernstig
8. traditie	=overlevering

SMEERGELD

Terwille van de smeer, likt de kat de kandeleer. Wat smeer al niet vermag en al helemaal smeergeld, geld waarmee iemand wordt omgekocht, aldus de korte verklaring in het woordenboek. Nu is omkopen geen recente uitvinding van de mensheid. Zolang er mensen zijn zullen er ook wel pogingen door hen ondernomen zijn om medeschepselen om te kopen. Smeergeken zijn er altijd wel geweest, ook al zie je dat bij omkoperij niet meteen aan de buitenkant. Onder smeergeken dan te verstaan zowel degene die smeert als degene die gesmeerd wordt. De ene kan immers niet zonder de ander.

Waar zouden we zijn met het begrip omkoperij als er alleen maar omkopers en geen omgekochten waren.

Een probleem is natuurlijk wel dat omkopen niet netjes is, het mag niet, het hoort niet en als het uitkomt ben je de klos. Het wordt zelfs al vervelend als je alleen maar van omkoperij verdacht wordt, ook al is er niets van waar.

Zo heeft de Secretaris-Generaal van de NAVO, de Belg Willy Claes, de laatste dagen slecht geslapen. "Ik kan als voorzitter van een internationale organisatie niet doorgaan als iemand die verdacht is", aldus Claes, die met de 2,5 miljoen smeergeld van de Italiaanse helicopterfabrikant Agusta in verband wordt gebracht. De affaire kon hij zich eerst absoluut niet en een paar uur later, daartoe aangespoord door de penningmeester van de Socialistische Partij, Etienne Mangé, toch weer wel herinneren. Net als zijn socialistische broeder, de Eurocommissaris Van Miert, zit hij in de verdachtenbank: Claes was minister van Economische Zaken, die de toenmalige helicoptertransactie goedkeurde en de ander was voorzitter van de Socialistische Partij.

De partij had volgens Mangé het smeergeld wel degelijk gencasseerd.

En, dat zul je altijd zien, een ongeluk komt nooit alleen: dit keer in de persoon van de Christendemocratische premier Dehaene die toevallig net een paar uur voor de inval van de politie in het hoofdkwartier van de Socialistische Partij vroegde verkiezingen aankondigde. Een kind kan begrijpen dat er een betere start voor een socialistische verkiezingscampagne denkbaar is dan een smeergeldaffaire. Nu zal die Dehaene - U weet wel, die indertijd de strijd om het Eurovoorzitterschap van Lubbers heeft gewonnen, maar toch moest aanzien

hoe een derde hond, de Luxemburger Santer, er met het Europese voorzittersbeen van door ging - het wel niet expres zo getimed hebben. Alleen zeer kwaad-denkenenden zouden op die gedachte kunnen komen. Dehaene zit met de socialisten in een coalitie, die hij graag na de verkiezingen wil voortzetten. Geen complot dus.

Overigens, is het wel zo erg, dat smeergeld, die povere 2,5 miljoen gulden, die in de partijkas verdwenen lijkt? Smeergeld is voor bepaalde bedrijven een normale zaak en aftrekbaar voor de belastingen. En Nederlanders moeten zich eigenlijk helemaal van kritiek onthouden.

Wij moeten immers straks nog de koop

van de eeuw sluiten, als we onze voorraad gevechtshelicopters definitief gaan bestellen. En wie weet wat er dan zeven jaar later aan het licht komt. Wapenfabrikanten zijn fervente smeergelders, smeergeken, of als U wilt, smeergelappen. Op wat smeergeld meer of minder blijken wapenfabrikanten niet te kijken.

Misschien is het goed dat voor alle zekerheid de huidige ministers van Defensie en Economische Zaken en de voorzitters van onze regeringspartijen nu al vast een verklaring opstellen met de mededeling dat zij er in elk geval over zeven jaar niets mee te maken hebben.

Leon Wecke

OSCAR PETERSON, MASTER OF SWING

Het is een algemeen bekend gegeven, dat vele acteurs, actrices en musici maar moeilijk zelf het moment kunnen bepalen, waarop zij afscheid van de bühne moeten nemen.

In Nederland kennen wij zelfs zoiets als het Heintje Davids-syndroom! Wanneer ik mij beperk tot de jazzmusici dan komen mij onmiddellijk enkele min of meer tragische voorbeelden voor de geest.

Begrijpt u mij goed, ik heb er uiteraard helemaal niets op tegen, wanneer een artiest doorgaat tot het gaatje.

Hij of zij moet dan echter nog wel over de nodige capaciteiten beschikken. Harry "Sweets" Edison, Benny Carter, Illinois

Jacquet en Stephane Grappelli zijn prima voorbeelden van deze laatste categorie. Helaas heeft het altijd geachte publiek de afgelopen jaren echter een aantal optredens moeten aanschouwen die beter achterwege hadden kunnen blijven. Ik denk hierbij dan met name aan de concerten van Ella Fitzgerald en Dizzy Gillespie, waarbij de betreffende artiesten geen schim van vroeger meer waren.

Tot mijn afgrijzen voegde zich op het laatste North Sea Jazz Festival de door mij zeer bewonderde Oscar Peterson bij bovengenoemd gezelschap. Het was iedere jazzliefhebber bekend, dat Oscar een herseninfarct had gehad dat tot de nodige verlammingen aan de linker kant van het lichaam had geleid. De algemene verwachting was dan ook dat hij nooit meer zou optreden.

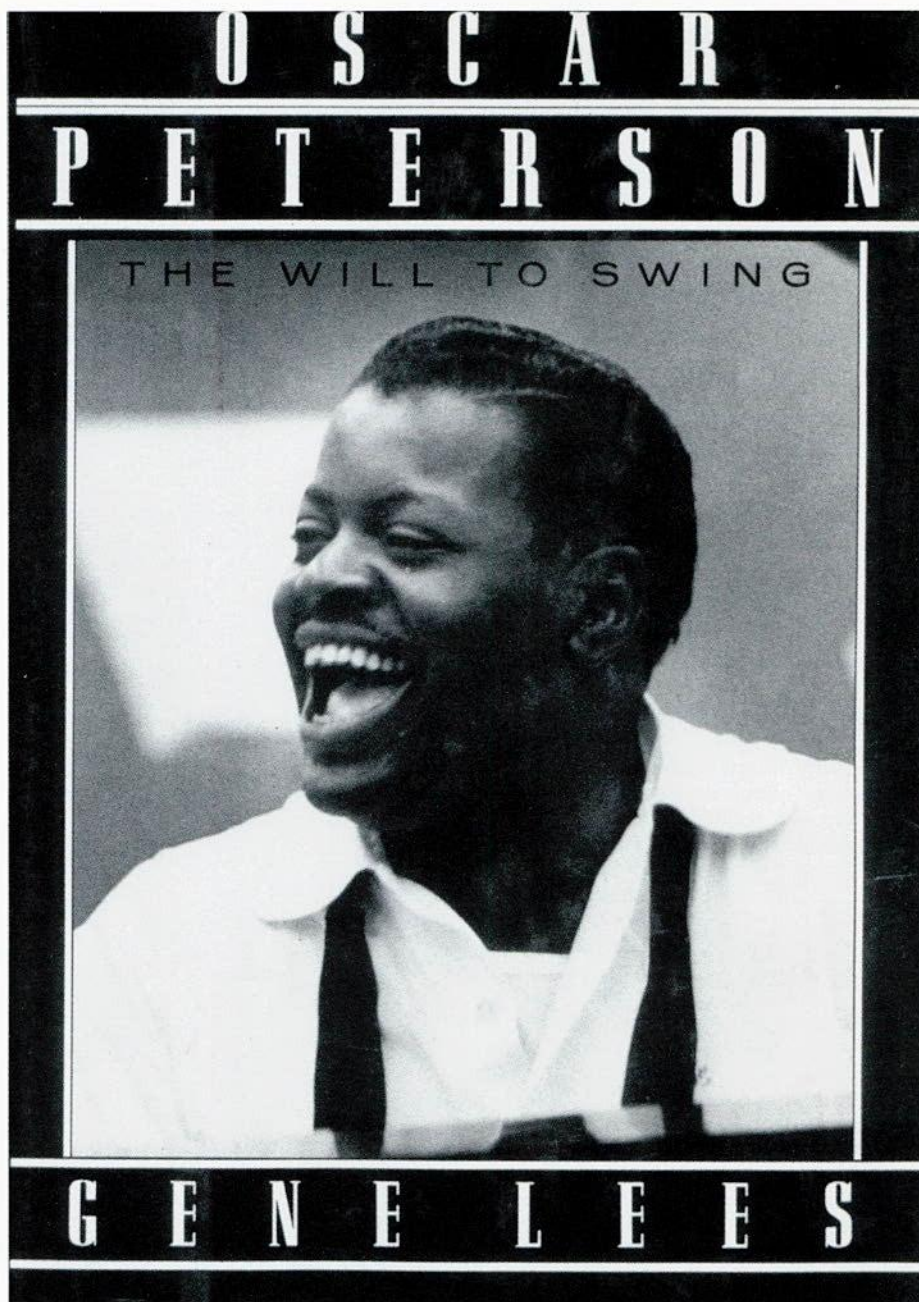
Toch verscheen zijn naam op het affiche van North Sea, maar tijdens zijn concert bleek alras dat de "oude" Oscar Peterson niet meer bestond. Het was eigenlijk een tragische vertoning, die men zo'n groot kunstenaar had moeten besparen.

De commercie zal helaas wel weer een rol hebben gespeeld.

Uit pure eerbied voor deze unieke muzikant wil ik u in dit artikel een beknopt overzicht van zijn grootse carrière geven.

■ Piano en trompet

Oscar Emmanuel Peterson werd op 15 augustus 1925 te Montreal in Canada geboren. Ofschoon vader Daniel als slaapwagenkruier bij de spoorwegen slechts een bescheiden salaris verdiende, slaagde hij er samen met zijn vrouw Kathleen in om hun vijf kinderen een

uitstekende opvoeding te geven, waarbij de muziek een belangrijke plaats innam. Toen Oscar vijf jaar oud was, begon hij piano en trompet te studeren. Op zevenjarige leeftijd kreeg hij echter tuberculose en moest dertien maanden in een kinderziekenhuis kuren. Na zijn genezing waren zijn longen uiteraard behoorlijk verzwakt en zijn vader besloot dat de jonge Oscar zich maar op de piano moest concentreren. Dat deed hij dan ook met het nodige fanatisme. Hij studeerde soms wel acht tot tien uur per dag!

Ook Oscar's broers Chuck en Fred hielden zich met de 88 toetsen bezig en Oscar heeft altijd beweerd dat Fred het grootste talent van de familie was. Helaas stierf Fred op jeugdige (15) leeftijd aan de toenmalige volksziekte nr.1 TBC.

■ Talentenjacht

Oscar daarentegen kreeg een grondige klassieke opleiding en al heel snel werd zijn immense aanleg onderkend. In 1939, toen hij pas veertien was, won hij een talentenjacht en als gevolg daarvan mocht hij iedere week in een lokaal radioprogramma optreden. In zijn laatste High School jaren speelde Oscar in een band met trompettist Maynard Ferguson. Dit orkest had een jazzy repertoire en daar was vader Daniel helemaal niet zo gelukkig mee.

Oscar kreeg er echter wel meer naam door en op de heerlijke leeftijd van 19 jaar werd hij landelijk bekend, toen de immens populaire bandleider Johnny Holmes hem voor zijn orkest vroeg. Holmes gaf Oscar veel soloruimte en al gauw kwamen er aanbiedingen uit de

V.S. Vooral Jimmy Lunceford wilde hem dolgraag hebben, maar Oscar besloot in Canada te blijven. Hij was immers nog jong genoeg.

Oscar Peterson en Ray Brown (bas)

■ Naar de VS

In 1949 was het echter zover. Norman Granz, de organisator van de fameuze Jazz At The Philharmonic concerten, was op een bepaald moment in Montreal en hoorde de jonge Oscar over de autoradio van de taxi waarin hij zat. Granz vroeg de chauffeur welke plaat er gedraaid werd en kreeg als antwoord dat hier sprake was van een liveconcert uit de Alberta Lounge. Granz liet de taxi onmiddellijk omkeren en naar de zaal rijden. Ter plekke werd Oscar Peterson uitgenodigd voor een optreden in Carnegie Hall. Granz stond bekend als een felle anti-racist en een zéér goede betaler. Voorwaar, een unieke combinatie voor een manager. Aan hem durfde Oscar zich dus wel toe te vertrouwen en vanaf dat moment ging het met de carrière van Oscar Peterson dan ook alleen maar crescendo.

Oscar tekende een contract voor het platenlabel van Granz, Norgran geheten. Later zou dit label onder de naam Verve wereldberoemd worden. Oscar formeerde een trio met bassist Ray Brown en gitarist Herb Ellis en toerde met deze formatie in JATP verband over de hele wereld en maakte platen met musici als Charlie Parker, Lester Young, Coleman Hawkins, Roy Eldridge en Ella Fitzgerald. Hierbij bleek dat Oscar niet alleen een voortreffelijk solist was, maar ook als begeleider zijn mannetje stond. In de herfst van 1958 verliet Herb Ellis de groep en ging Oscar in trioform voor het eerst met een drummer werken. Ed Thigpen was de nieuwe slagwerker en met hem kreeg de formatie nog meer power.

■ Trio's

Dit trio zou blijven bestaan tot 1964, waarna de ritmesectie werd vervangen

door bassist Sam Jones en drummer Louis Hayes.

Het is met deze trio's geweest dat Oscar Peterson zijn enorme faam opbouwde.

Met zijn ongeëvenaarde techniek, onuitputtelijke ideeënrijkdom, schitterend toucher en gigantische swing heeft hij een hele generatie jazzliefhebbers betoverd en aan zich verplicht. Zo nu en dan was er ook wel kritiek. Volgens sommige kenners onttaarde het spel van Peterson wel eens in louter technisch vertoon. Hij zou te veel noten spelen. Deze mensen zou ik willen aanraden de film *Amadeus* nog eens te bezoeken. Daarin verwijt de Duitse keizer een zekere Mozart dat hij te veel noten gebruikt. Het antwoord van Mozart luidde: "Wil Zijne Majesteit dan misschien even aangeven

welke noten weggelaten kunnen worden?" Het is onmiskenbaar een feit dat Oscar Peterson altijd een grote bewondering heeft gehad voor Art Tatum die met zijn duizelingwekkende spel werkelijk iedere pianist een minderwaardigheidscomplex bezorgde.

■ Eigen stijl

Maar waar Tatum inderdaad soms bijna niet meer te volgen is, blijft Peterson naar mijn mening altijd glashelder en doorzichtig. Bovendien klinkt in het spel van Oscar ook altijd de invloed door van Nat "King" Cole die juist een meester in het weglaten van noten was.

Hoe het ook zij, Oscar Peterson heeft wel degelijk een volmaakt eigen, duidelijk herkenbare stijl ontwikkeld. In het begin van de jaren '70 heeft Oscar voor een tijdje genoeg van de trioform en opereert hij als solist.

Maar al spoedig keert hij terug naar de meer vertrouwde duo- en trioformaties. Hij vindt als het ware een bassist voor het leven in de jonge Deense virtuoos Niels-Henning Oersted Pedersen die Oscar perfect aanvoelt en -vult. Er wordt met diverse drummers gewerkt, meestal afhankelijk van het land waar men optreedt. Maar de performance lijdt er nooit onder, het niveau is altijd

ongekend hoog.

Er is door sommige critici wel eens geconstateerd dat Peterson zo weinig navolgers heeft en men verbindt dan voor het gemak daar maar gelijk de conclusie aan dat Oscar geen voorbeeldfunctie zou vervullen. Ik zou hier op willen reageren met te stellen dat het voor iedere jonge pianist gewoonweg onmogelijk is Oscar Peterson speltechnisch te benaderen, laat staan te evenaren.

Peterson speelt Peterson en daarmee is eigenlijk alles gezegd. De prestaties van de Canadees worden nog meer bewonderenswaardig wanneer men bedenkt dat hij al heel lang aan artritis lijdt, een ontsteking van de gewrichten die het spelen soms tot een echte kwelling maakt. Het was dan ook zonder meer tragisch te noemen dat Oscar Peterson in de zomer van 1993 door het eerder gememoreerde herseninfarct getroffen werd.

Zijn loopbaan leek ten einde en het concert tijdens het North Sea Jazz Festival bevestigde een en ander alleen maar.

Toch gloort er voor de vele Petersonfans weer een sprankje hoop.

Art Tatum

Uit zeer goede en betrouwbare bron vernam ik dat Oscar Peterson opnieuw keihard studeert en dat het gevoel in de linkerhand heel langzaam terugkomt. Er zou zelfs al weer een optreden op het komende North Sea Festival gepland zijn. Ik hoop van ganser harte dat Oscar dan zijn vroegere niveau kan benaderen. Dat zou de critici de mond snoeren en voor de talloze fans een geweldige opluchting zijn.

Theo Carree

Beknopte discografie:

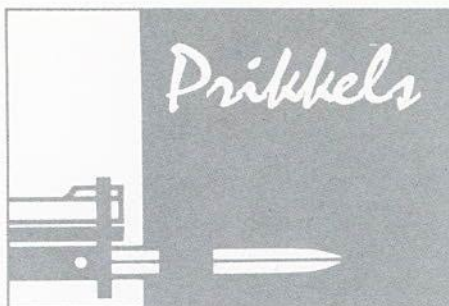
"Night Train"
"Nigerian Marketplace"
"We Get Requests"
"My Favorite Instrument"
"Tristeza On Piano"
"The Will To Swing"
"At Zardis"
"The Silver Collection"
"Live At The Blue Note"
"The Good Life"
"The Trio"

Verve 821724-2
Pablo Live PACD 2308-231-2
Verve 810047-2
Verve/MPS 821843-2
Verve/MPS 817489-2
Verve(dubbel CD) 847203-2
Pablo Live PACD 2620-118-2
Verve 823447-2
Telarc CD 83304
Pablo Live PACD 2308-241-2
Verve 823008-2

HAD U
GERESERVEERD?

De Amsterdamse koopman, woonachtig aan de grachtengordel, heeft de verkiezingen gewonnen. Hij wist waar zijn klanten zaten. Een goede koopman heeft maar één ideaal en dat is het maken van winst. Aan diezelfde grachtengordel woonden in de Gouden Eeuw de kooplieden van de VOC die dat al wisten.

Politieke partijen hebben een ander doel. Ze kunnen geen handige verkooppraatjes houden om hun ideaal aan de man te brengen. Of dat ideaal liberaal of socialistisch is, voor bepaalde groepen in de samenleving zitten daar altijd nadelen aan. Een bepaalde strategie is, om de nadelen tijdens een verkiezingsactie niet ter discussie te stellen. Het is een oude methode om, in combinatie met het etaleren van ongenoegen, daarvoor een schuldige aan te wijzen. De Romeinen gooiden de christenen voor

de leeuwen en de nazi's gaven de joden de schuld van alles.

Het is ook niet eenvoudig om het volk ervan te overtuigen dat ontwikkelingshulp aan de armste landen noodzakelijk is. Het is niet eenvoudig om onze bevolking te overtuigen dat het onze morele plicht is asielzoekers in onze samenleving op te nemen. Het is wel eenvoudig de nadelen daarvan te etaleren en niet aan te geven hoe het dan wel moet. Degenen met pasklare oplossingen daarvoor hebben idealen die in feite niet thuisboren in een democratie.

De beschuldigingen van racisme, aan het adres van de Amsterdamse koopman zijn dan ook niet juist. Het enige wat hem verweten kan worden is dat hij - ook vóór de verkiezingen - had moeten vertellen wat het alternatief is voor de problemen waar we met zijn allen voor

staan. Het liberale gedachtengoed had dan ongetwijfeld ook door de koopman waarachtig op een goede manier naar voren kunnen worden gebracht. Dan zal ondanks het gezonde dualisme tussen de leden van de Tweede Kamer en het kabinet een humanitair beleid mogelijk blijven.

Echter de verliezers likten hun wonden. Moet men bij een volgende verkiezingsactie op dezelfde wijze aan de weg gaan timmeren? Het zou voor de politici een erecode moeten zijn zich af te zetten tegen de kreten als "eigen volk eerst".

Juist een paarse coalitie zou kunnen afspreken er van af te zien misbruik te maken van de zogenaamde gezonde volkgevoelens.

Cor Out.

AFSCHEID COMMANDANT G.O.C.

Op 24 maart jl. heeft kolonel J.H.W.M. Vinkenburg het Genie Opleidings Centrum (G.O.C.) verlaten om zijn loopbaan voort te zetten op het Regionaal Militair Centrum West. Na een indrukwekkende staat van dienst die begon met een opleiding aan de K.M.A. (1963- 1968) werd kolonel Vinkenburg in 1990 commandant van het G.O.C. Daarvoor was hij onder andere werkzaam in Wezep, Havelte en Den Haag. Kolonel Vinkenburg is gehuwd en heeft drie kinderen.

José Verheyen, raadsvrouw te Vught, sprak met hem over zijn ervaringen tijdens de (veelbewogen) periode op het G.O.C..

U hebt destijds gekozen voor een militaire loopbaan. Kunt u iets vertellen over de motieven die u had voor het maken van deze keuze?

Mijn keuze voor een militaire loopbaan heeft alles te maken met hetgeen mijn ouders hebben verteld over wat zij hebben meegemaakt in de Tweede Wereldoorlog. Hun boodschap, dat zoiets nooit meer mocht gebeuren, heeft toen ik jong was een diepe indruk op mij gemaakt. Door veel te lezen over de Tweede Wereldoorlog was ik er van overtuigd dat om de democratie te verdedigen een goed uitgerust en getraind leger noodzakelijk is. Ik had wat je tegenwoordig noemt een positieve grondhouding.

Hebt u specifiek voor de Genie gekozen?

Tijdens het sollicitatie-gesprek heb ik gezegd dat ik alleen bij het Wapen der Genie wilde komen om later- als dat mogelijk was- de gelegenheid te krijgen aan de Technische Universiteit Delft te studeren. Niet bij de Genie, dan maar niet bij de Koninklijke Landmacht. Ik kan mij nog goed herinneren dat ik, toen ik thuis kwam, tegen mijn moeder zei, dat ik niet geloofde dat de KMA mij aan zou nemen. Tot mijn grote verbazing lag veertien dagen later de brief in de bus waarin stond dat ik als Cadet der Genie kon beginnen. Ik heb er geen moment spijt van gehad. Overigens is er van die studie in Delft niets terecht gekomen. Wel mocht ik later de Hogere Krijgsschool volgen.

Inmiddels zijn er - sinds de veranderde oost-west verhoudingen - verschuivingen opgetreden in de taakstelling van de krijgsmacht. Het gaat in de toekomst om een kleiner leger dat in het kader van VN-missies waar dan ook ter wereld inzetbaar is. Stroken uw oorspronkelijke motieven met deze huidige taakstelling?

De taak van het leger is niet alleen gericht op VN-missies. Een optreden in het kader van de verdediging van het grondgebied van de NAVO-landen behoort ook nog steeds tot onze taak.

Natuurlijk hebben we nu veel meer reactietijd dan vroeger. Toen hielden wij rekening met een verrassingsaanval van het Warschau Pact. Dat is voorbij, maar dat betekent naar mijn mening niet dat er geen gevaar meer is. Wij moeten reke-

ning blijven houden met plotselinge veranderingen in de politieke sfeer. De geschiedenis leert dat binnen enkele maanden een totaal ander regime aan de macht kan komen of dat politieke spanningen zo hoog oplopen dat er toch nog vrij onverwacht een gewapend conflict uitbreekt. Wanneer er dan geen goede basis is om in korte tijd een sterk leger op de been te brengen dan leidt dat onherroepelijk tot politieke chantage, toegeven en vervolgens nog meer toegeven. Je krijgt dan eenzelfde soort ontwikkeling als die van voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Wanneer je echter direct een antwoord hebt op een militair optreden van de vijand dan is het conflict snel in jouw voordeel beslist. Kijk maar naar de oorlog tussen Argentinië en Engeland en de operatie Desert Storm van Irak in Koeweit. Wat betreft de VN-missies denk ik dat mijn oorspronkelijke motieven precies stroken met de taken die wij nu uitvoeren. Dat is: een schild zijn voor diegenen, die zich niet kunnen verweren tegen lieden die geen enkele gevoel hebben voor menswaardigheid, humanitair recht en ga zo maar door. Als die struikrovers- laat ik ze zo maar noemen- ongehinderd hun gang kunnen gaan, willen en krijgen ze steeds meer macht. Weg is dan ieder gevoel voor humaniteit.

Als commandant van het G.O.C. hebt u een grote verantwoordelijkheid. Temeer daar u aan de herstructureringsplannen (HKL en VHKL) uitvoering hebt moeten geven. Geen gemakkelijke taak lijkt mij.

Hoe beoordeelt u de bezuinigingen op defensie in het algemeen? En op de Genie in het bijzonder?

Hebt u het idee dat u in het uitwerken van de plannen voor Vught voldoende invloed hebt kunnen uitoefenen?

De bezuinigingen hebben impact op de bedrijfsvoering maar raken uiteindelijk het meest aan de mensen die er direct mee geconfronteerd worden: in het ergste geval betekent het voor hen ontslag. Hoe vindt u dat Defensie om gaat met deze problematiek? (bijvoorbeeld de conditieproef, de lopro-procedure, de uitzendbaarheid, de herplaatsing elders? Dat zijn heel wat vragen tegelijkertijd. Ik

denk dat een volledig antwoord daarop enige bladzijden vergt. Laat ik mij tot enige korte uitspraken beperken.

■ Bezuinigingen op defensie

Allereerst mijn oordeel over de bezuinigingen op Defensie in het algemeen. Dat er drastisch wordt bezuinigd is niet meer dan logisch omdat de omstandigheden drastisch veranderd zijn. Over de omvang van de bezuinigingen kun je tot in lengte van dagen blijven twisten. Het is geheel afhankelijk van enerzijds de subjectieve inschatting van de risico's die Nederland loopt wanneer er een groot conflict uitbreekt en anderzijds de wenselijk geachte omvang van de (militaire) rol die Nederland

in het kader van de NAVO en de VN moet spelen. Dat zijn politieke overwegingen waarmee Defensie als organisatie rekening moet houden.

Wat betreft de bezuinigingen bij de Genie moet ik oppassen niet te preken voor eigen parochie. Natuurlijk vind ik dat er te hard is gesneden in de omvang van de organisatie van de Genie. Maar dat is makkelijk gezegd, want wat de een meer krijgt moet bij een ander worden weggehaald. Een uiterst moeilijk afwegingsproces is dat. Het aantal criteria, aan de hand waarvan keuzes worden gemaakt, is zo groot dat niemand tevreden kan zijn. Toch zullen er keuzes moeten worden gemaakt. Die beslissing is dan het vertrekpunt en alleen op basis van goede argumenten kan je proberen daar nog iets aan te veranderen.

Daarmee komen we direct op uw vraag of ik bij het uitwerken van de herstructureringsplannen wat betreft Vught voldoende invloed heb kunnen uitoefenen. Het antwoord is "ja". Natuurlijk waren de randvoorwaarden vooraf vastgelegd, maar (gelukkig) niet zo vast dat er geen enkele ruimte meer was.

Dat geldt voor alle (drie) herstructure-

ringsplannen waaraan ik leiding mocht geven. Bij de staf COKL was er altijd een open oor voor goede argumenten. Je kunt natuurlijk niet altijd je zin krijgen, maar ik kan mij niet herinneren dat ik naar de C-COKL moest gaan om mijn gelijk te halen. Eén van de redenen waarom dat niet nodig was, is naar mijn mening het feit dat zowel de vorige commandant COKL met zijn Masterplan als de huidige commandant met eerst het Contourenplan en later het COKL-plan '98 in het voortraject alle ondercommandanten erbij betrokken hebben. De grootste knelpunten waren al besproken.

■ Gevolgen voor de mensen

Het laatste deel van uw vraag gaat over de impact van de bezuinigingen op de mensen die er direct mee geconfronteerd worden en waarvoor in het ergste geval ontslag dreigt. Een algemeen antwoord is niet te geven. Voor ieder individu is de situatie anders. Belangrijk is natuurlijk je leeftijd. Zij die ouder zijn dan 50 jaar en de jongeren zijn in het algemeen geen problemen. Het meest kwetsbaar zijn naar mijn mening de militairen en burgers die er qua leeftijd tussenin zitten. Maar ook daar is er sprake van individuele verschillen. De ene heeft een partner die werkt, de ander heeft studerende kinderen en ga zo maar door. Mijn grootste zorg gaat echter toch uit naar diegenen die altijd klaar stonden om de organisatie (en niet zich zelf) te dienen, hun best hebben gedaan en niet tot de allerbeste behoren. Wanneer zij met ontslag worden bedreigd en in de thuissituatie in de problemen komen, dan voel ik mij soms machteloos.

Ik hoop voor hen dat alle maatregelen uit de kast worden gehaald. Ik hoop ook dat binnen de groep waartoe zij behoren voldoende solidariteit wordt opgebracht door te kiezen voor "behoud van werk" in plaats van "ik wil bevorderd worden". Maar ik weet dat daar zeer verschillend over wordt gedacht.

Waar naar mijn mening niet anders over kan worden gedacht is dat wij allen rekening moeten houden met het feit dat wij (op korte termijn) kunnen worden uitgezonden. Dat betekent naast een fundamentele bereidheid en een goede lichamelijke conditie ook dat het thuisfront zich daarvan goed bewust moet zijn.

■ Beroepsleger

In Vught gaat de herstructurering erg snel. Ik heb begrepen dat in januari 1996 de laatste dienstplichtigen opkomen. Denkt u dat het gaat lukken met een beroepsleger? Hoe vindt u de werking tot nog toe?

Met een beroepsleger gaat het lukken. Daar heb ik geen enkele twijfel over. Alleen de vraag is: "Hoe groot is dit beroepsleger"? En daarmee komen we denk ik op het tweede deel van uw vraag over de werving. Hoe deze tot nu toe verloopt weet ik niet precies. De BLS heeft de werving van 5300 BBters in 1995 als een van zijn "targets" aange-

merkt. Of dat gehaald wordt zal pas na de grote vakantie duidelijk worden. Ik wil echter wel mijn zorgen op dit gebied kwijt. Het gaat niet alleen om de kwantiteit, ook zal aan de vereiste kwaliteit moeten worden voldaan. De eerste geluiden op dat gebied stellen mij niet gerust. Een ander gevaar is, dat alleen naar de werving in enge zin wordt gekeken en gerekend wordt met het aantal dat begint met een opleiding. Maar hoeveel zijn er na de initiële opleiding nog over? Dat moeten er voldoende zijn om de eenheden goed te kunnen vullen. Wanneer dat zowel kwalitatief als kwantitatief lukt dan mogen wij in onze handen knijpen.

■ Bedrijfscultuur

Over enkele jaren zal het G.O.C. met dan zo'n 220 werknemers er heel anders uitzien. Met een andere bedrijfsvoering zal er ook een andere bedrijfscultuur ontstaan. Hoe kijkt u daar tegen aan?

Principieel niet anders dan nu. Onze missie is en blijft "opleiden naar tevredenheid van de klant en de leerling zelf". Iedere instrukteur die dit niet deed of zal blijven doen moet zich schamen. Het gaat niet alleen om de kwantiteit (220 werknemers), het gaat ook om de kwaliteit. Ik ben er heilig van overtuigd dat, als het G.O.C. niet zijn kwaliteit waarborgt, het einde in zicht is.

Toch zal er een andere bedrijfscultuur ontstaan. Tot voor kort hanteerden wij het zogenaamde "piep-systeem". Als de klant en de leerling niet klagen is het goed. Nou daar komt verandering in, omdat nu ook het element "tegen de laagst haalbare kosten" in onze missie is opgenomen. Het aspect "afrekenen op resultaat" zal steeds belangrijker worden. Al bijna drie jaar experimenteren wij binnen het G.O.C. met kerngetallen. Zo meteen -als alle scholen met ons informatiecentrum zijn verbonden- wordt dat nog belangrijker. Het aspect kosteneffectiviteit krijgt ook meer aandacht. Dit zal nog even wennen zijn en die cultuurverandering is niet één twee drie geregeld.

■ Uitzendingen

Actueel zijn uiteraard de uitzendingen in VN-verband. Ook de Genie is daarin betrokken. Vindt u dat militairen die reeds jaren geleden getekend hebben voor dit bedrijf zich voldoende hebben kunnen voorbereiden op de nieuwe taakstelling? Hoe beoordeelt u de voorbereiding en de begeleiding bij uitzendingen?

Waarvoor heb je getekend? Om te vechten als dat nodig is en niet om een mooie en weinig risicovolle baan te hebben als ambtenaar. Wij hebben ons jarenlang moeten voorbereiden om binnen 48 uur in het operatiegebied te zijn en daar tezamen met onze bondgenoten het NAVO-gebied te verdedigen. We hebben geoefend en geoefend. Natuurlijk is er wat veranderd, zoals de omgeving (cultuur, klimaat en infrastructuur) en het accent in de uit te voeren gevechtsvorm (meer bewaken/beveiligen dan

aanvallen of verdedigen). Maar zuiver militair technisch gezien heeft men zich naar mijn mening voldoende kunnen voorbereiden.

Het gaat echter niet alleen om de vaktechnische kant van de zaak. Het gaat er ook om of men bereid is die VN-missies uit te voeren. Daarmee komen wij weer uit bij mijn antwoord op de eerste vraag. Waar doe je het voor; die vraag is essentieel. Als je het doet om te voorkomen dat gewetenloze lieden niet meer de gelegenheid krijgen om zich onmenselijk te gedragen. Als je vecht voor de rechten van de mens dan is er wat mij betreft geen enkel verschil tussen vroeger en nu. Als u nu vraagt of men zich mentaal voldoende heeft voor kunnen bereiden op de nieuwe taakstelling dan is dat primair een individuele zaak. Ik ken gelukkig veel collega's die er net zo over denken als ik. Er zijn er ook die het zuiver en alleen voor het geld doen, hetgeen naar mijn mening bedenkelijk is.

Daarnaast moeten we bedenken dat de uitgezonden militair dikwijls een gezin heeft. Dat heeft zich niet goed kunnen voorbereiden op de nieuwe taakstelling. We waren langzamerhand gewend hooguit twee weken van huis te zijn. Nu is dat wel even anders. De echtgenotes staan er nu een half jaar alleen voor. Het zal nog wel enige tijd duren voordat dat binnen de Koninklijke Landmacht geaccepteerd zal zijn.

Uw vraag wat mijn oordeel is over de voorbereiding en de begeleiding bij uitzendingen is niet eenvoudig te beantwoorden. Er gaat bij de voorbereiding gelukkig veel goed, soms gaan er ook enkele dingen faliekant fout. Het hele voorbereidingsproces zou eens aan een kwaliteitszorgtoets moeten worden onderworpen. Dan krijg je pas een inzicht in de knelpunten. Eén ding wil ik echter wel kwijt. Wij moeten goed beseffen dat diegene die op het punt staat om te worden uitgezonden ook bezig zijn met de vraag "wat moet ik thuis nog regelen". Wanneer men dan botst tegen een muur van ambtelijk gedrag en tijdverlies omdat "het" weer niet goed geregeld is, dan wordt men bitter.

■ "Lieve Jan"

Wat betreft de begeleiding tijdens de uitzendingen zal ik mij maar ook beperken tot een enkele opmerking. Voor heel wat uitgezonden militairen volgt na de brief, die begint met "Lieve Jan" de brief met "Beste Jan". De commandanten hebben dikwijls geen tijd om dat op te vangen. Dat geldt ook voor het verwerken van de verschrikkelijke dingen die men ziet, met name als het gaat om kleine kinderen. Ik zou het een heel verkeerde ontwikkeling vinden als er geen geestelijk verzorgers meer zouden zijn, wier taak juist op dit gebied ligt. Ook op het gebied van voorkomen van het afglijden naar moreel verwerpelijk gedrag hebben onze geestelijk verzorgers een taak. Laten we de begeleiding na afloop van de uitzending niet vergeten. Dan gaat het mij niet om dat ene terugkeerge-

sprek. Dan gaat het mij om de effecten op langere termijn. Zoals wij bij het COKL een leerlingen volgsysteem kennen, zo zou je een dergelijk systeem ook op het gebied van het verwerken van traumatische ervaringen moeten hebben. Misschien is dat er al. Dan wordt het tijd daar meer bekendheid aan te geven.

Zou u nog kort iets willen zeggen over hoe u uw periode als commandant op het G.O.C. hebt ervaren?

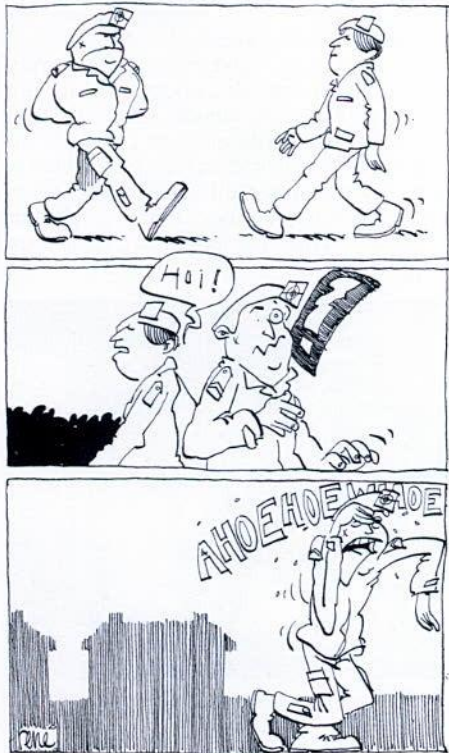
Leiding mogen geven aan zo'n opleidingscentrum als het G.O.C. is prachtig. Dat te doen in een tijd waarin in kwantitatieve zin een enorme afslanking plaats vindt en medewerkers hun baan verliezen maakt je niet vrolijker en drukt op je schouders. Zien hoe het G.O.C. in kwalitatieve zin een enorme omwenteling heeft ondergaan en bruist van nieuwe ideeën en eigen initiatief maakt je van binnen warm. Merken dat iedereen, ondanks soms een schrikbarend tekort aan capaciteit vanwege het gat dat uitgezonden collega's hebben achtergelaten, zijn uiterste best doet om de kwaliteit van de opleidingen zo mogelijk nog verder te verbeteren verlicht de druk op de schouders. Kortom ik heb (weer) een schitterende functie mogen vervullen.

Ik heb begrepen dat u uw loopbaan gaat voortzetten als Regionaal Militair Commandant West. Een nieuwe uitdaging?

Een enorme uitdaging omdat het commando vanaf de grond moet worden opgebouwd. Voor een genist ideaal.

Ik dank u voor dit gesprek.

José Verheijen

PRIEST: jonge katholiek strijdt met zijn geloof

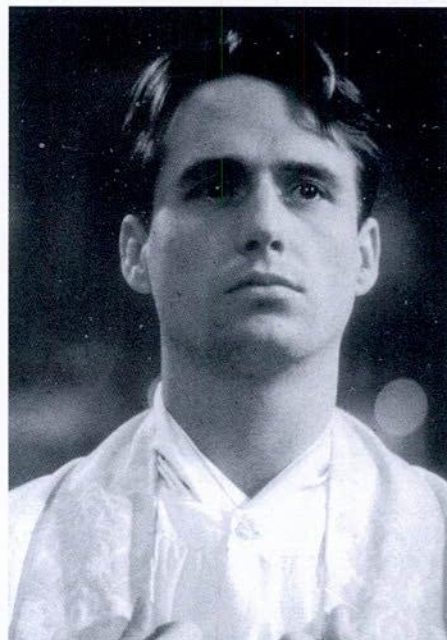
Het was eenvoudig een kwestie van aftellen, nadat de Engelse film 'Priest' eenmaal in roulatie was gebracht. Wat er aan heilige huisjes omver wordt gehaald in deze moedige film, vraagt om gekwetst commentaar van de moederkerk, en dat bleef dan ook niet uit. Gelukkig kan de produktie zijn zegetocht ongehinderd voortzetten, want inmiddels heeft publiek en pers heel positief gereageerd op dit vaak aangrijpende verhaal. Scenarist Jimmy McGovern baseerde zich sterk op zijn eigen jeugdervaringen met katholieke priesters in zijn schooljaren. 'Ze sloegen ons, ze waren hypocriet, ze kwamen altijd binnen als we onder de douche stonden. De priesters die ik heb meegeemaakt waren stuk voor stuk rechtse schoften, zo behoudend als maar kan. Vanaf die tijd wist ik al dat ik daar iets tegen wilde ondernemen, later.'

Pater Greg Pilkinson, centrale figuur in Priest, is een opgewekte, fris ogende jongen die welgemoed aan zijn taak begint in een nieuwe parochie in Liverpool. Hij vindt zichzelf vrij ruimdenkend, maar als hij ontdekt dat de priester met wie hij zijn woning deelt, een relatie onderhoudt met de eveneens inwonende, jonge zwarte huishoudster, steekt hij zijn afkeuring niet onder stoelen of banken. Hij vindt het celibaat iets om te respecteren: volgens Greg hoort een priester zich aan de regels, die zijn kerk hem stelt, te houden, al kan de oudere man die al wat langer meeloopt in het ambt en in het leven, zijn levenswijze heel goed verdedigen tegenover Greg.

Moeilijker wordt het voor de jonge zieleherder als hij, gekleed in een leren jekkie, naar een homobar stapt. Pas dan beseft je als publiek dat Greg homofiel is, en dat hij zelf net zoveel moeite heeft met het celibaat. Hij ontmoet Graham, een jongen die onmiddellijk voor hem valt en met wie hij een korte, hartstochtelijke relatie begint. Hij vertelt niet dat hij priester is, maar verzwijgt ook verder details omtrent zichzelf, zodat Graham hem niet zal kunnen opsporen. Want hij kan de relatie vanzelfsprekend niet met zijn geweten in overeenstemming brengen.

Nog moeilijker krijgt Greg het, als een jong meisje hem in de biechtstoel meedeelt dat haar vader haar seksueel misbruikt. Het biechtgeheim verbiedt Greg om de man direct met zijn daden te confronteren. De enige mogelijkheid die hij ziet is het meisje zelf te laten zeggen dat de vader haar met rust moet laten. Kort daarop wordt hij door de vader in kwestie benaderd, die hem toebijdt, dat hij zich met zijn eigen zaken moet bemoeien en dat incest in feite iets heel natuurlijks is. Als hij enige dagen later met Graham, die hem toch heeft weten op te sporen, in een innige omhelzing door de politie wordt betrap, en zijn gezicht vervolgens in de lokale krant ziet staan, verliest Greg elk houvast.

Wanneer dan ook de moeder van het misbruikte meisje haar man met haar dochter betrapt, en de priester in zijn eigen kerk komt verwijten dat hij zijn mond heeft gehouden, is de grens bereikt. Greg voelt zich letterlijk van God en iedereen verlaten...

Linus Roach in Priest

■ Onthullend

Priest is een onthullende film. Hoe star en vaak harteloos de leefregels zijn voor praktiserende religieuzen, in dit geval twee humane mannen die in de eerste plaats begaan zijn met het lot van de mensen over wie ze zijn aangesteld, wordt hier weer eens pijnlijk duidelijk. Ook voor niet-gelovigen is Priest een boeiende film: door de integriteit waarmee het verhaal via de verschillende aspecten wordt verteld, maar daarnaast doordat de vraag hoe ver je gaat in het navolgen van regels die je zijn opgelegd, ook op andere situaties toepasbaar is. De film werd geregisseerd door een vrouw, Antonia Bird. Misschien minder verrassend dan je op het eerste gezicht zou denken, want vrouwen hebben op hun eigen manier door de eeuwen heen ook het nodige te verduren gehad van de starre, paternalistische houding van de hoogwaardigheidsbekleders uit Rome. Wie van de puntgave, sociaal getinte, kleine drama's van Ken Loach houdt, zal Priest ook zeker waarderen.

Leonore van Opzeeland

Film in 't kort

IMAGINARY CRIMES

De breekbare relatie tussen een weduwnaar en zijn twee opgroeiende dochters staat centraal in *Imaginary Crimes*, een in de jaren vijftig gesitueerd, op autobiografische ingrediënten gebaseerd kleinschalig verhaal. De vader in kwestie is een fantast, vastbesloten om ook zijn aandeel te krijgen in de economische explosie van kort na de oorlog. Hij zit vol plannen, maar daar is altijd geld van investeerders voor nodig. Aanvankelijk geloven zijn twee meiden blind in hem. Maar als de schuldeisers aan de deur komen, begint vooral de oudste te twifelen aan de macht van de vader, die hun altijd gouden bergen heeft beloofd, maar die uiteindelijk zelfs moet pleiten om haar op een goede school te kunnen krijgen. De hoofdrol in *Imaginary Crimes* wordt gespeeld door Harvey Keitel en daarmee is onmiddellijk de toon gezet. Want de acteur, die naam maakte in harde, criminele films, meldde zich gretig aan toen hij het script van de film in handen kreeg. Dankzij zijn beroemde naam kon de debuterende regisseur Anthony Drazan na jaren leuren eindelijk aan de slag. Keitel blijkt met de rol van de worstelende vader, die op de rand van de criminaliteit balanceert om zijn droom en die van zijn kinderen na te jagen, net zo op zijn plaats als in b.v. 'Mean Streets' of 'Bad Lieutenant': altijd maakt hij de karakters die hij speelt, herkenbaar en menselijk. Fairuza Balk als zijn oudste die moeite heeft om loyaal te blijven met die man die zo pijnlijk van zijn voetstuk valt, geeft hem prima partij.

Scene uit *Imaginary Crimes*

OUTBREAK

Nadat de dramatische actrice Meryl Streep haar carrière een flinke zwiep in een totaal andere richting had gegeven in 'The River Wild', was het de beurt aan Dustin Hoffman om eens uit een ander vaatje te gaan tappen. Helaas is hij minder goed in zijn poging geslaagd dan

Streep: in *Outbreak* speelt hij de rol van een kolonel in het Amerikaanse leger, een legerarts, gespecialiseerd in besmettelijke ziekten. Zelf vond Hoffman ook dat hij absoluut ongeschikt was voor het soort rol waar je doorgaans een echte held in verwacht. Regisseur Wolfgang Petersen wist hem er echter van te overtuigen dat hij, juist doordat hij min of meer 'against type' gecast was, des te sterker zou kunnen overkomen. Toch is het maar moeilijk wennen als je de kleine Hoffman, die beroemd werd met super gevoelige rollen in o.a. 'Kramer versus Kramer' en 'Rainman', in het legergroen rond ziet stappen. Hij speelt dan wel een arts, maar die militaire hiërarchie waar hij deel van uitmaakt past eenvoudig niet bij hem. Het draait in de film om een afgrijselijk agressief virus, vanuit Afrika naar Amerika overgebracht door een binnengesmokkeld aapje. De ziekte, die het virus veroorzaakt, verloopt zeer snel en is dodelijk. Nadat de ex van Hoffman, zelf ook arts, bijna is bezweken, ontdekt hij dat zijn superieur (mooie vileine rol van Donald Sutherland die weer wel heel goed in een dergelijke rol functioneert) veel meer weet dan hij loslaat. Verder is *Outbreak* gewoon een onderhoudende actiefilm die handig inhaakt op de eigentijdse angsten van de wereld. Vakman Petersen maakte er een gestroomlijnd geheel van, met mooi gedoseerde spanning en aardige kleine intieme momenten om die spanning te breken, maar de film haalt het toch niet bij zijn vorige, 'In The Line of Fire'.

Dustin Hoffman en Rene Russo in *Outbreak*

MURIEL'S WEDDING

Uit Australië komt alweer zo'n hartverscheurende tragi-komedie waar critici uit de hele wereld op diverse festivals al jubelend over hebben bericht. *Muriel's Wedding* doet wat sfeer en speelstijl betreft sterk denken aan 'Strictly Ballroom' en 'Priscilla, Queen of the Desert'. Wie aan die films goede herinneringen bewaart, mag deze dus ook niet missen. Muriel is een dik, kansloos meisje, geminacht door haar vader, en niet gesteund door haar machteloze moeder. Ze dweept met Abba, en het enige waar ze van droomt is een huwelijk als uitweg uit haar misère. Hoewel ze kansloos lijkt, neemt haar leven toch een heel andere wending als ze op een

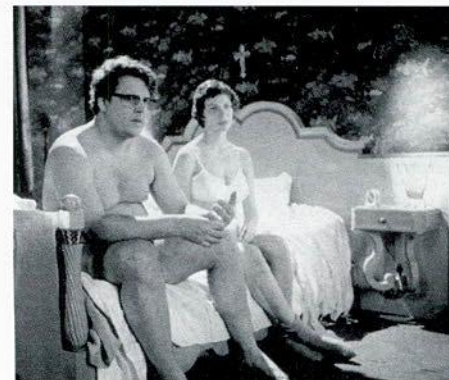
dag de moed opbrengt om voor een keer haar eigen zin te doen. Muriel biedt talloze aanknopingspunten voor mensen, die net zo onzeker zijn als zij, en is tegelijk een pure, eigentijdse komedie. Genieten!

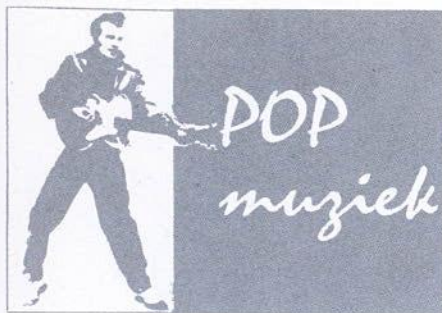
Toni Colette in *Muriel's Wedding*

EENMAAL GESLAGEN, NOOIT MEER BEWOGEN

Van eigen bodem komt *Eenmaal Geslagen, Nooit Meer Bewogen*, die veel van de hoedanigheden van 'Muriel's Wedding' in zich bergt, al is de stijl minder hilarisch en de intrige tamelijk gecompliceerd. Regisseur Gerrard Verhage baseerde zich op de bekroonde roman 'La Meche', waar eerder al een toneelstuk van werd gemaakt. Het verhaal speelt in de jaren vijftig, in een groot huis in Amsterdam-Zuid. Hoofdpersoon is Charles, een dikke jongen van vijf en dertig, hopeloos gedomineerd door zijn moeder. Zijn jongere zuster woont ook bij hen in, evenals een neef die er kamers huurt. Als Charles laat weten dat hij met de apothekeres van de overkant wil trouwen, komt zijn moeder in opstand, want de vrouw wordt ervan verdacht haar man te hebben vermoord. Maar Charles zet voor één keer door. De personages zijn stuk voor stuk grotesk uitgewerkt, de wendingen in het verhaal zijn verrassend. De inwonende neef, die een roman schrijft, verwerkt de gebeurtenissen van zijn familieleden steeds meer in zijn boek, waardoor de grenzen tussen realiteit en fictie voortdurend verder vervagen... Jack Wouterse is een mooie, wanhopige Charles, zusje Ariane Schluter maakte furore in '06' van Theo van Gogh.

Jack Wouterse en Kathenka Woudenberg

IS ER NOG LEVEN NA DEATH METAL?

Jarenlang was het de meest extreme, agressieve muziek die er bestond: **Death Metal**. Zware gitaarmuren, extra laag gestemd om het geluid nog donkerder te maken, niet één, maar twee bass-drums die als een machinegeweer op topsnelheid door de songs ratelen, en daar bovenuit het duivelse gerochel en gegrom van de zanger, zijn de typische kenmerken. Ook de namen van de bands getuigen van een bizarre smaak: bijvoorbeeld **Morbid Angel**, **Suffocation** en **Death**. De bands is er alles aan gelegen om zo duister en diabolisch mogelijk over te komen.

De CD-hoezen lijken op een uit de hand gelopen slachthuis of een kerkhof waar een volslagen idioot alle bewoners op een feestje heeft uitgenodigd. Alles is in het werk gezet, zelfs tot aan de groepsfoto toe, om de bands een zo sinister mogelijk imago mee te geven. 'Heavy' en dreigend loeren de muzikanten de potentiële koper van al dat fraais toe, en wie de moeite neemt om de op de CD totaál onverstaanbare teksten eens te bestuderen middels bijgeleverde tekstvelletjes, wordt ook daar niet veel vrolijker van.

Die teksten gaan immers over dood en verderf, verminking, uitstapjes in de zieke breinen van serie-moordenaars en hel en verdoemenis. Want stevast wordt de inspiratie gezocht in de donkerste kanten van het bestaan.

Oorspronkelijk begonnen ergens in de jaren '80, als antwoord en vervolg op de steeds sneller uitgevoerde speed- en trashmetal, ontwikkelde dit genre binnen de Heavy Metal zich tot de meest harde muziek die de oren van de fanatieke volgelingen mocht teisteren.

OPBOEREN

Het grote verschil lag hem meteen al in de benadering van de zang. Bands als het Amerikaanse **Death** of het Engelse **Napalm Death** introduceerden de 'Grunt'. Daarmee wordt dan bedoeld dat een zanger niet braaf melodieuze in de microfoon staat te kwelen, hij doet er juist alles aan om de onheilspellende teksten zoveel mogelijk vanuit een plekje ergens diep in de darmen op te boeren. Het geluid lijkt op een dinosaurus met een slecht humeur of een reus aan de schijterij. En hoe dieper die 'Grunt' is, op des te meer respect zo'n kan band rekenen. Wie wel eens op een death-metal festival heeft rondgekeken en daar de

rondstampende meute in actie heeft gezien, zal op zijn minst onder de indruk zijn van zoveel enthousiasme.

Want ofschoon dit genre nooit echt massaal populair is geworden, kent het wel een hechte en fanatieke schare fans.

VERANDERING

Toch is er na zowat tien jaar onversneden Death-metal wat aan het veranderen. Bands van het eerste uur haakten af, of worden steeds 'rustiger'. Ook begonnen hier en daar zangers pogingen te wagen eens echt te gaan zingen. Een goed voorbeeld hiervan is de Zeeuwse formatie **Gorefest**. Die band kan zich rustig de grootse Death-Metal band van Nederland noemen. CD's als 'False' en 'Erase' liepen als warme broodjes over de toonbanken. Toch laat hun laatste produkt horen dat ook deze heren het langzaam aan over een andere boeg aan het gooien zijn. Zelf zullen bands daar niet gemakkelijk over praten. Ze zijn immers gekomen waar ze nu zijn door hun weliswaar kleine, maar fanatieke groep fans. Die vinden namelijk alles, wat afwijkt van de standaard Death Metal-benadering 'verraad'. Maar de realiteit is zo dat veel bands van Death Metal alleen niet kunnen leven. Daarvoor worden er gewoon te weinig CD's verkocht. En een aantal muzikanten zijn het gewoon zat om steeds maar jaar in jaar uit hetzelfde te moeten spelen. Op zich ontstaan uit die zoektocht van het 'heavy'-Gilde interessante nieuwe dingen. Zo experimenteert het Amerikaanse **Fear Factory** al een tijdje met House muziek

in combinatie met loodzware gitaarpartijen. Ook worden er andere instrumenten waaronder violen bijgehaald, zoals bij de Engelse formatie **My Dying Bride**. Sommige bands zijn super-langzaam gaan spelen als reactie op de ultrasnelle Death Metal: **Doom Metal** was geboren. Groepen als **Machine Head**, **Pantera** en **Sepultura** spelen nog steeds erg stevige muziek die trekjes vertoont van de Death Metal. Maar het is meer een opgevoerde en rauwe variant van 'Power Metal'. Dat is dan weer een variant op de gewone Heavy Metal, waarbij de songs compacter en meer up-tempo zijn.

HOOGTEPUNT

Zo als het er nu voorstaat, is **Death Metal** wel over het hoogtepunt heen. Herrie Freaks hoeven echter niet bang te worden dat ze over een tijdje alleen nog maar nostalgisch een CD op kunnen zetten van allang niet meer bestaande bands. Want er zullen altijd wel Death Metal bands blijven. Vooral in Zuid Amerika en de voormalige Sovjet Unie is dit genre momenteel erg populair. Bands met illustere namen zoals bijvoorbeeld **Sarcophago** en **Toxodeth** uit Zuid Amerika kunnen zich daar op de borst kloppen de 'hardste' van dat continent te zijn. En voor mensen die op zoek zijn naar heavy muziek, is er anders altijd nog de **Black Metal**, een uiterst somber en zwartgallig genre waarbij het een soort mode is om te doen alsof men allemaal een brave volgelinge is van Satan.

Theo Paymans

EEN BLAASKAAK OP SNOEPREIS

De honden lusten geen brood van wat sommige blanken (Nederlanders en Zuidafrikanen) beweren. Over Nelson Mandela is iedereen het eens: de nieuwe president van Zuid-Afrika is buitengewoon populair. Er is wel veel kritiek op andere politici, die zich geld laten toe-stoppen, waardoor zij ook in een mooie auto kunnen rijden, maar zij worden aan de schandaal genageld als corrupt. Zo iemand is dominee Allan Boesak, die beschuldigd wordt van corruptie en die meteen veroordeeld werd door de pers.

Misschien heeft Boesak inderdaad voor zijn eigen huis buitenlands geld gebruikt, dat bedoeld was voor arme kinderen. Dat is nooit goed te praten, maar de rechtse kranten hier zijn nu al vergeten, dat Boesak in de jaren 80 vooraan stond in de strijd tegen de apartheid. Diezelfde kranten hebben hem toen verguisd, omdat hij zo fel tegen de apartheid ageerde, die zij propageerden. Diezelfde kranten zijn nu vaak de spreekbuis van blanken, die zeggen: "Zwarten verrijken zich zodra zij de macht hebben" - de blanke borrelpraat van nu, die er aan voorbij gaat dat de meerderheid van de nieuwe ambtsdragers gewoon fatsoenlijk hun werk doen. De zwarte en bruine mensen leefden tot nu toe hun leven zonder de voorrechten van de blanken; zij waren armer dan de blanken en zij hadden minder kansen dan de blanken. Zij zagen bovendien dat de corruptie onder blanke apartheidsba-

met een gouden lepel in de mond geboren, voorbestemd tot welvaart en beter onderwijs. Terwijl de andere groepen mensen door geboorte gedoemd waren met vernedering genoeg te nemen. Apartheid was, met andere woorden, het grootste stelsel van corruptie dat ooit in de wereldgeschiedenis is ontwikkeld. En veel blanken hier hebben dat nog nooit zo bekeken. Zij geven er trouwens de voorkeur aan om niet meer na te denken over de apartheid.

En tot mijn schrik heb ik gemerkt dat sommige Nederlanders daar ook een handje van hebben.

Op een receptie voor een Nederlandse handelsmissie in Kaapstad kreeg ik bijna ruzie met één of andere industrieel, maar die ging er dan ook prat op, dat hij altijd gewoon zaken is blijven doen met Zuid-Afrika. De apartheid had hem kennelijk nog nooit aan het denken gezet. Er stond een vooraanstaand Nederlands econoom bij, die dezelfde enormiteiten verkondigde, maar die had beter moeten weten. De twee vonden dat Europa zich niets van Zuidelijk Afrika behoefde aan te trekken.

Zij ontkenen dat Europa racisme en apartheid in Afrika had ingevoerd.

Zij ontkenen dat Europa verantwoordelijk was voor de ontwikkeling van dit land en zijn burens want "Europa kan zich nu eenmaal niet met allerlei landen bezig houden.

Bovendien zijn er heel wat landen armer dan Zuid-

Afrika. Dit land moet op eigen kracht aan zijn ontwikkeling werken en de markt zal het allemaal regelen". Beide Nederlanders hadden de eerste dag al een goede raad voor Zuidafrikanen: "de apartheid is verleden tijd, de macht is vreedzaam overgedragen. Er moet niet meer naar het verleden en naar schuld worden gekeken". Zij waren nog maar net een dag in Zuid-Afrika, dus zij hadden nog niet al die Zuidafrikanen ontmoet die beseffen, dat de macht niet is overgedragen, zolang de bureaucratie

voor een deel nog loyaal blijft aan de traditionele opvattingen.

Deze twee Nederlanders stonden te proesten van het ingehouden lachen, toen ik zei, dat de meerderheid van de bevolking juist wel naar het verleden en schuld kijkt. Ze vonden dat onredelijk en belachelijk. Op bezoek in het Mayibuye Centrum, dat de geschiedenis over de apartheid levend wil houden, beweerde de econoom zelfs dat "wij in Nederland, na de Tweede Wereldoorlog ook jarenlang geen interesse meer hadden voor de oorlog en daar kwam pas in de jaren 60 verandering in!" Hij was net te jong om te weten, dat bijvoorbeeld mijn generatie na de oorlog bleef discussiëren over hoe bijvoorbeeld de jodenvervolgving mogelijk was geweest. Zijn poging om ook in dit historische centrum de Zuidafrikanen tot zijn inzicht te brengen, dat het verleden vergeten en vergeven moest worden, werd door directeur Odendaal vriendelijk beslist de pan in gehakt.

Ik vroeg mij af, wat zo iemand, die aan het begin van zijn verblijf in Zuid-Afrika al alles beter wist, hier kwam doen. Hij had alle antwoorden op alle problemen kant en klaar meegebracht vanuit Nederland.

Mijn Zuidafrikaanse vrienden blijven vaak tot het uiterste beleefd tegenover dit soort blaaskaken die niet beseffen hoe bot en arrogant hun ontkenning van hier bestaande gevoeligheden is. Zuid-Afrika zit niet op ze te wachten. Zo'n blaaskaak zou niet op snoepreis moeten gaan.

Karel Roskam

zen enorm was. Dat is geen rechtvaardiging voor corruptie nu, maar de Zuidafrikaanse blanken hebben er zelfs geen oren voor: "de apartheid is afgeschaft; dus vergeten we alles daaromheen ook maar zo gauw mogelijk!"

De meeste blanken begrijpen nu wel, dat de apartheid niet deugde. Maar je schrikt ervan als je merkt, dat sommige blanken niet weten, dat de apartheid zelf per definitie door en door corrupt was: een groep mensen met blanke huid werd

GRAFFITI, KUNST OF SCHUTTINGTAAL?

Iedereen is er waarschijnlijk wel eens mee geconfronteerd, op een muur of op een schutting. Enorm grote woorden die nog het meest lijken op de woeste kreten uit tekstballonnen van een stripverhaal. Zo op de muur getekend alsof er een grote verfbom uit elkaar is gespat in allerlei felle kleuren. In de vreemde bochten en hoekige kronkelingen zijn nog maar met moeite letters te herkennen. En wat dan nog, want bij het ontcijferen staat er dan iets waar geen touw aan vast te knopen is. Een zenuwaanval van een huisschilder? Een bezopen grap van een derderangs reclamebureau? Een invasie van buitenaards taalgebruik? Niets van dat alles. Wat er met kennelijk veel moeite door een anonieme figuur op die wand is gezet, is een staaltje van graffiti. Schuttingkunst volgens sommigen, vandalistisch straatgekladder volgens anderen. Dit fenomeen is zoals zoveel andere trends overgewaaid uit Amerika naar Nederland en de rest van de wereld. Je kan tegenwoordig waar dan ook in de steden op alle continenten wel graffiti aantreffen.

■ Uitlaatklep

Graffiti ontstond in de jaren '70, en hielp daar de troosteloze afbraakbuurten vol autowrakken en leegstaande panden wat op te vrolijken. De veelal zwarte, kansloze jongeren hadden zo een manier gevonden om zich te uiten en het respect van hun leeftijdsgenoten af te dwingen. Ook het verzet tegen een onverschillige samenleving kreeg zo een geweldloze vorm. Bovendien gaf het de makers een grote kick om bijvoorbeeld een metrotrein door heel New York te zien gaan met een eigen tekening erop. Graffiti borrelde op uit dezelfde creatieve 'underground' in de ghetto's die ook rap, hip-hop en de breakdance uitvond.

Graffiti loopt uiteen van kleine afbeeldingen in vaak maar één kleur, 'tags', tot de meer ingewikkelde en levensgrote tekeningen in verschillende kleuren, een 'piece'. Graffiti verschilt in Amerika van stad tot stad. Dat komt doordat iedere stad een gevarieerde samenstelling van bewoners in de ghetto's heeft.

Zo zal een graffiti-maker die thuis is in de Latino-cultuur andere kreten, teksten en tekens gebruiken dan een Afro-Amerikaanse artiest.

In New York, bijvoorbeeld, ontwikkelde de graffiti zich vooral tot een kunstvorm, waarbij vaak behoorlijk ingewikkelde en originele tekeningen werden ge-

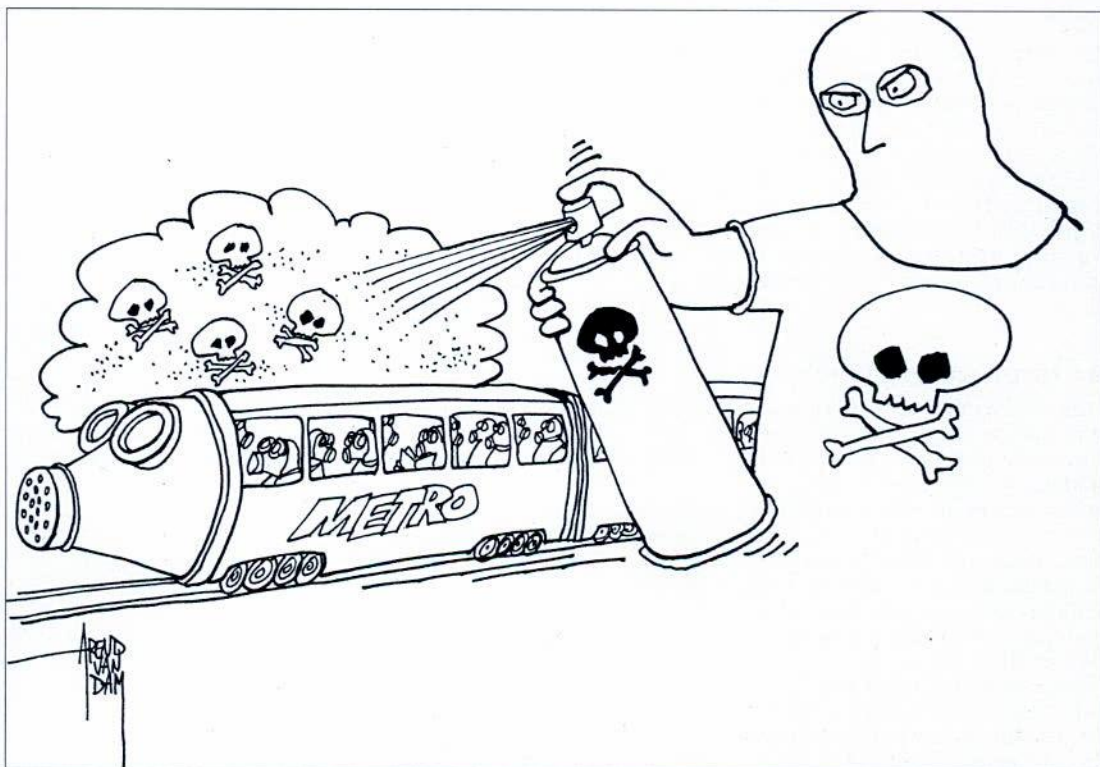
maakt. In Los Angeles echter is de graffiti vooral een middel om boodschappen en signalen over te brengen tussen rivaliserende bendes en bendeleden.

Zo kan een onschuldig ogend krabbeltje op een muurtje zo iets betekenen als: 'deze straathoek is van de Crips (beruchte bende in en om Los Angeles)', of 'als ik die en die tegenkom, dan vermoord ik hem'.

In Los Angeles, met haar enorme geweldadigheid onder jeugdbendes, waardoor jaarlijks een flink aantal mensen in de ziekenhuizen belandt of erger, weet iedereen dat zo'n mededeling behoorlijk serieus genomen moet worden.

■ Fabelachtige techniek

Er is ook een duidelijk verschil met 'gewone' straatkunst: er werd en wordt nog steeds alleen gebruik gemaakt van letters, met heel soms een afbeelding erbij. Bovendien is het belangrijkste en enige instrument van een graffiti-kunstenaar de verfbus. Daarmee hebben de makers een fabelachtige techniek ontwikkeld, en zijn ze in staat om snel met behulp van zo'n bus allerlei zwierige lijnen en vlakken in verschillende dikten neer te zetten. Vooral snelheid is heel belangrijk, want niet iedereen zit nou bepaald te springen om een gratis versie-

ring van buitenwand of gevel.

Uiteindelijk werden de talloze afbeeldingen in dure boeken gepubliceerd, en studeerden er zelfs mensen op af. Die hadden dan hele verklaringen over het 'waarom' van het verschijnsel. Er werd helaas wel aan het feit voorbij gegaan dat een arme jongere uit een ghetto op een doordeweekse dag wel wat anders aan zijn hoofd had dan het kopen van een duur boek.

Graffiti zou zelfs in de sjieke kunstgaleries terechtkomen. De echte graffiti-makers haalden voor die ontwikkeling helemaal hun neus op, want ze vonden dat het einde van graffiti als hun kunstvorm.

Niet langer was het immers van en voor de onderdrukte en kansloze jongeren, maar werd het een kunstwerkje voor boven de leren driezitsbanken van de rijken, die verder niets met de arme jongeren te maken wilden hebben.

Een tijd lang vormden de volgespoten muren zelfs een dankbaar decor voor pop-bands in videoclip. En in de horror-film 'Candyman' speelt, naast de stadslegende, graffiti ook een belangrijke rol.

■ Ontmoedigingsbeleid

Ook in Nederland zijn er soms mooie staaltjes te zien; op metrotreinen in Amsterdam of op de muren in alle grote steden.

Soms zijn er mooie voorbeelden te zien op een moeilijk te bereiken plek, hoog op een gebouwwand of langs de kant van een brug. Waaghalzerij is een onmisbaar onderdeel van het aanbrengen van graffiti.

Eerst stond men maar raar te kijken van al die kleurige teksten op de muren van bankgebouwen of parkeergarages, later ontdekten de vaak jeugdige Nederlandse graffiti-makers, dat men in Nederland toch vooral denkt dat het maar vandalisme is. Met behulp van hoge boetes en speciale coatings op muren, die het schoonmaken moesten vergemakkelijken, werd menig graffiti-artiest dankzij dit beleid afdoende ontmoedigd. Zo zei één graffiti-artiest dat het gewoon balen was, dat als je net een mooi piece afhad, die de volgende dag dan alweer verwijderd was.

Het lijkt erop dat graffiti in Nederland dan ook op sterven na dood is. Jammer, want het droeg

zeker bij tot het opvrolijken van de grauwe stadsomgeving.

Sommige winkeliers hebben echter van de nood een deugd gemaakt; die zijn goed op de hoogte van de erecode onder de graffiti-kunstenaars om nooit een 'tag' of een 'piece' van een andere artiest onder te tekenen, en hebben verschillende artiesten gevraagd om een stalen rol-luik eens op te sieren.

Die erecode wordt strikt nageleefd, want geen enkele graffiti-kunstenaar wil natuurlijk dat zijn fraaie werk ondergekladderd wordt door een flapdrol die niet verder komt dan de gebruikelijke drie-letter woorden.

De graffiti-scene kent dan ook een strikte hiërarchie, waar niet vanaf wordt geweken.

■ Kunst of niet?

Is graffiti nou kunst of niet? Die vraag is moeilijk te beantwoorden. In de grotten en in het oude Rome werd immers al op de muren geschreven en getekend. Graffiti is dus niet echt nieuw. Maar vandalisme is het zeker niet. Artistiek is het wel, want een goede graffiti-kunstenaar gaat veel verder dan het kinderlijke geklieder op toiletdeuren of in donkere steegjes. Die haastig ingekraste tekstjes gaan meestal over wie het met wie (wil) doen, of andere simpele schuttingtaal. En een beetje graffiti-artiest kijkt daar minachtend op neer. Er is immers aan het anonieme gekras van scheldwoorden geen eer te behalen.

Theo Paymans

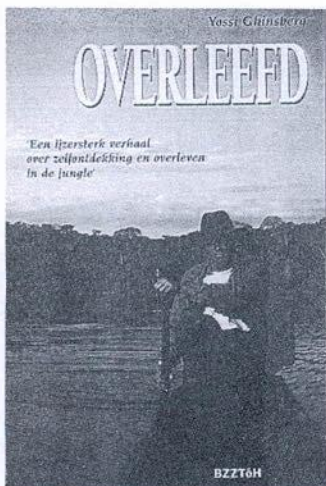
FOTO GERARD VAN ERKELENS

Overleefd

Vier mannen, Marcus, Karl, Kevin en Yossi trekken door de Boliviaanse jungle op zoek naar het goed van de Inka's en de ongerepte natuur. Al snel komen de avonturiers tot de ontdekking dat hun voorbereiding op deze tocht niet voldoende is geweest en besluiten, door in twee groepen uiteen te gaan, terug te keren naar de bewoonde wereld. Marcus en Karl gaan over land verder en Kevin en Yossi besluiten per vlot de rivier af te zakken. Wanneer Kevin van het vlot valt en Yossi door de snelstromende rivier wordt meegenomen is het drama compleet.

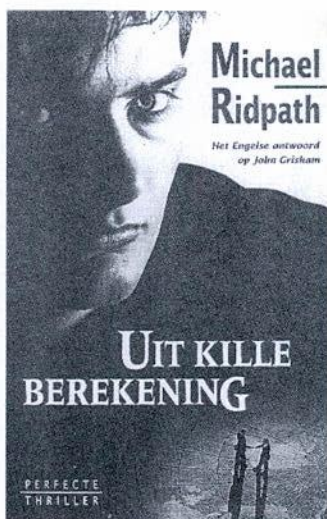
Yossi (tevens de schrijver van dit boek) vecht wekenlang op leven en dood tegen de betoverende, meedogenloze jungle. Volledig aan zichzelf overgeleverd en gedreven door de wil om te overleven voert hij een bijna onmenselijke strijd die het uiterste van hem vergt en zijn grenzen, keer op keer, verlegt. Kevin weet de bewoonde wereld te bereiken en trekt met behulp van een gids en twee Bolivianen vervolgens weer de jungle in om zijn kameraden te zoeken.

Na enkele weken, als bij iedereen de hoop al vervlogen is, vindt hij Yossi terug - ernstig verzwakt, ondervoed en ziek. Van Marcus en Karl heeft niemand meer iets vernomen. Een prachtig meeslepend waar-gebeurd avontuur, wat de lezer zeker niet onberoerd zal laten. Yossi Ghinsberg: *Overleefd*. BZZTôH, Den Haag 1995, 254 blz f 34,50 (EK)

Thriller

Over de financiële thriller *Uit kille berekening* is al veel geschreven omdat deze debuut-roman van Michael Ridpath zich laat meten met de wereldberoemde schrijver John Grisham. Dit miljoenen-debuut is direct in 12 talen en 25 landen uitgebracht, tevens is er inmiddels interesse getoond om dit boek te verfilmen. De Britse beurshandelaar Machael Ridpath is dan ook één van de weinige debuterende schrijvers die kunnen zeggen: *Door het uitbrengen van mijn eerste boek werd ik miljonair*. De sympathieke hoofdrolspeler, Paul Murray, werkt nog niet zo lang bij een gerenommeerd effectenmakelaars-kantoor in de Londense City, als zijn vriendin en collega, Debbie Chater, dood

wordt aangetroffen in de Theems. De politie denkt aan een ongeluk of aan zelfmoord. Paul is er echter van overtuigd dat ze is vermoord en gaat zelf op onderzoek uit. Al snel raakt Paul verstrikt in een web van fraude en twijfelachtige financiële transacties, en wordt hij met de dood bedreigd. Bij zijn onderzoek stuit hij steeds op een muur van zwijgzaamheid en worden er meer vragen opgeroepen dan er beantwoord kunnen worden. Tot Paul bij toeval een uiterst lucratieve investering ontdekt.... De Engelse uitgave *Free to Trade* stond in februari inmiddels op de tweede plaats van de Londense bestsellers-lijst en naar mijn mening is dat ook zeker terecht.

Michael Ridpath: *Uit kille berekening*. Van Holkema & Warendorf (Unieboek), Houten 1995. 304 blz. f 29,90 (EK)

Gerafelde Waardigheid, over mijn demente vader

Zolang je nog kind bent, ver-

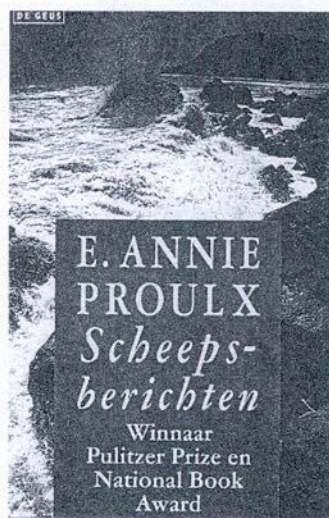
wacht je dat je ouders voor je zorgen. Velen die zo rond de veertig jaar zijn of ouder merken dat de rollen soms langzaam maar zeker omgedraaid worden. Het liefst zie je je ouders nog lang samen, in goede gezondheid, actief en zelfstandig. Het is niet een ieder gegeven om zo oud te worden. Vroeger noemden we het seniel, later dement en nu heeft iemand de ziekte van Alzheimer. De benaming zegt niets over het langzame proces, dat begint met vergeetachtigheid en eindigt met totale desoriëntatie, gruwelijk voor degene die het ondergaat, minstens even gruwelijk voor partners en kinderen om mee te maken. Bernlef schreef zijn aangrijpende boek *"Hersenschimmen"* vanuit de beleving van de oudere zelf. Het boekje van Connie van Nieuwkerk over haar demente vader is van een heel ander gehalte, geen meesterwerk, maar wel aangrijpend en precies in zijn beschrijvingen. Het boekje ontroert vooral daar waar zij beschrijft hoe ze probeert haar vader te bereiken door haar eigen werkelijkheid los te laten. Op die momenten blijkt er toch iets als contact mogelijk en vooral wederzijdse warmte. Een eenvoudig maar waardevol verhaal voor ieder die het aangaat. Connie van Nieuwkerk: *Gerafelde waardigheid, over mijn demente vader*. AMBO, Baarn 1995. 80 blz. f 19,95 (JM)

Ruige kusten

Maandenlang stond ze vorig jaar nummer één op de Amerikaanse bestsellerlijsten met haar tweede roman *"The Shipping News"*, waarvan 700.000 exemplaren over de toonbank gingen. Vele literaire prijzen kreeg ze ervoor, waaronder de prestigieuze National Book Award 1993 en de Pulitzerprijs 1994. E. Annie

Proulx (1935) woont in een zelfgebouwde blokhut in het afgelegen gehucht Vershire in de heuvels van Vermont. Ze was de eerste vrouwelijke auteur die de belangrijke Pen/Faulkner-prijs ontving, voor haar eerste roman *"Postcards"* (1991). Op haar 53ste debuteerde deze literaire laatbloei met de verhalenbundel *"Heart Songs and Other Stories"* (1988). Uitgeverij De Geus brengt de Nederlandse vertalingen op de markt, als eerste onlangs *Scheepsberichten* (vertaald door Regina Willemse) dat zo begint:

Dit is een verslag van enkele jaren uit het leven van Quoye, geboren in Brooklyn en opgegroeid in een reeks desolate stadjes in het noorden van de staat New York.

Nadat Quoye's echtgenote is omgekomen bij een auto-ongeluk haalt zijn tante hem over om met haar en zijn twee dochtertjes een nieuw leven op te bouwen in het verlaten en vervallen voorouderlijk huis aan de woeste rotskust van Newfoundland. Als verslaggever van scheepsberichten in de plaatselijke krant lukt dat Quoye met moeite. Buitengewoon deskundig beschrijft Annie Proulx de natuur en het ruige leven in die onherbergzame kuststreek. Niet minder boeiend is ook haar weergave van Quoye's ontwikkelingsgang, zijn rouwverwerking, de opvoeding van Bunny en Sunshine en de langzame groei van zijn relatie met de weduwe Wavey en haar zwakbegaafde kind (zo moeten ze zich ieder losmaken van hun gestorven, overspelige echtgenoten). Proulx vertelt met korte, krachtige zinnen en gebruikt vaak verrassende en poëtische beeldspraak. Een paar voorbeelden daarvan tot slot: *Terwijl de vuurtorens op de landtongen stotterden. Golven braken met een holle*

basklank, ovens en muizeholletjes eigen.

Gezicht als kiwark waar een vork doorheen was gehaald. Een prachtige roman, die me reikhalzend doet uitzien naar haar andere boeken.

E. Annie Proulx:
Scheepsberichten. De Geus,
Breda 1995. 399 blz. geb.
f49,90 (FS).

Britse humor

Als je de titel *Iedere vrouw verdient een avontuur* leest krijg je de neiging te denken dat je een typisch vrouwenboek voor je hebt, niets is minder waar! De gemoedelijke Kay is 44 jaar en weet wat de monogamie en ook de monotonie van het huwelijk is. Al twintig jaar is ze gehuwd met Tom, een man die ze aanvankelijk fantastisch vond. En hij was dat natuurlijk al twintig jaar met haar eens. Maar als Kay ontdekt dat Tom aardig wat uurtjes slijt bij zijn minnares Brenda vormt dat de ommekeer in haar bezadigde bestaan. Kay gaat werken op de redactie van "Venus", een soft-pornoblad voor vrouwen dat nog niet goed van de grond is gekomen. Zij richt zich nog maar op één vraag: kan een vrouw een Casanova worden? Tom is van mening dat zijn vrouw alleen maar gedreven wordt door wraak, maar Kay weet zeker van niet. Het gaat haar om de bevrijding. En of ze die bevrijding nu vindt in een blind date, in een onverwachte vrijpartij met een vrouw of in cyber-sex (computer-sex) - ze heeft recht op avontuur en zal daar voor vechten. De schrijfster Yvonne Roberts heeft kans gezien alle heilige huisjes, met goede Britse humor, omver te halen. Een boek om (in bed) over te schuddebuiken. Yvonne Roberts: *Iedere vrouw verdient een avontuur*. BZZTôH, De Haag. 272 blz. f 29,50 (EK)

Liefde en verslaving.

Van de succesvolle Canadese schrijver Matt Cohen (1942, Kingston, Ontario) werd in deze rubriek de afgelopen jaren een aantal boeken lovend besproken. Sinds zijn debuutroman "De Spaanse dokter" (1987) blijft uitgeverij Ambo nieuwe vertalingen van Cohen uitbrengen, dit voorjaar al weer de zesde: *De boekhandelaar* (vertaald door Frans van der Wiel). Hoofdpersoon en verteller in deze geraffineerde combinatie van detective- en liefdesroman is Paul Stevens, werkzaam in Fenwicks Tweedehands- en Antiquarische Boeken. Een gerenommeerde winkel vindt de eigenaar: *Hier koop je een boek dat de toets van de tijd heeft doorstaan, niet die kant-en-klare troep die geproduceerd wordt dankzij subsidies en de toptienlijsten.* Met die voor hem kenmerkende mengeling van spanning, humor en tragiek neemt Cohen zijn le-

zers mee naar de zelfkant van het literaire leven in het grote-stadscentrum van Toronto. Drank- en drugverslaafden, fanatieke amateursporters, corrupte politiemensen, geflippte dichtersessen, dealende biljarters, gevluichte dienstweigeraars, het is een bijzonder bont en bepaald niet ongevaarlijk wereldje waarin zich de hartstochtelijke liefdesaffaires van Paul en 'zijn' verslaafde Judith afspelen. In een niet geslaagde poging er uit te breken verruult Paul een tijdje Toronto voor Kingston, maar na zijn terugkeer mijmert hij -speurend in een sportschool naar 'agent' en maffiabons Nicko Ross - over zichzelf: *In Kingston had ik ook hardgelopen. Eerst als vervanging voor het drinken, later bedacht ik dat lopen nuttig kon zijn om alle resten van al die vergiften die ik in Toronto had genomen uit mijn systeem te ver-*

drijven. Alleen werd me met het verstrijken van de maanden duidelijk dat mijn werkelijke verslaving Judith was.

Tel daar nog eens de complexe relatie met z'n oudere broer Henry (garagehouder, bokser en 'maatje' van Nicko) bij en je voelt halverwege het boek de dreiging van een fatale climax al in je ingewanden.

Liefde en begeerte, verwarring en verslaving zijn door Cohen razend knap verweven in een web van spannende gebeurtenissen.

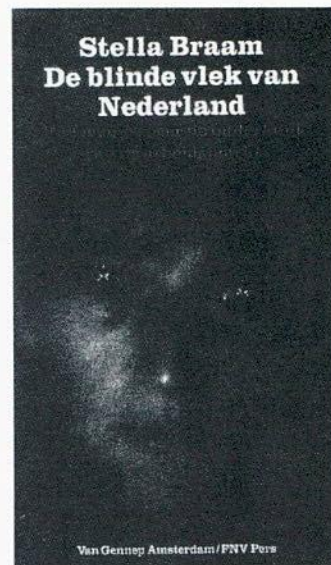
Matt Cohen: *De boekhandelaar*. Ambo, Baarn 1995. 202 blz. f39,90. (FS)

Werken aan de onderkant

De journaliste Stella Braam heeft twee jaar lang als ongeschoold arbeidster gewerkt. Via uitzendbureaus werkte ze in de schoonmaakbranche, pakte ze bloemen in op de bloemenveiling en werkte ze als koffiedame in bedrijfskantines. Turkse vrienden van haar werkten in illegale naaiateliers en in de tuinbouw. Haar reportages over de onderkant van de arbeidsmarkt, waar ongeveer twee miljoen mensen werken, zijn onthutsend. Ondernemers klagen steen en been over de vermeende rigide arbeidswetgeving, starre CAO's en lastige vakbonden en zijn in hoog tempo bezig onze arbeidsverhoudingen te flexibiliseren. Wie dit boek leest, is verbaasd en geschokt. Verbaasd dat in land, dat als netjes te boek staat, ondernemers op 19de-eeuwse wijze met werknemers om kunnen gaan en geschokt, omdat vakbonden en arbeidsinspectie vaak precies weten wat er aan de hand is, maar veelal niets (kunnen) doen.

Aan de onderkant van de arbeidsmarkt is het werk ziekmakend en slopend, komen vaste arbeidscontracten alleen in drogen vries, worden CAO's ontboden, krijg je overwerk niet uitbetaald en moet je je bek houden, want anders vlieg je eruit. Aan de onderkant van de arbeidsmarkt heerst machteloosheid:

Karel, ex-beroepsmilitair, vertelt in een lunchpauze hoe trots hij is op zijn contract van een half jaar. "Mijn contract loopt binnenkort af. Of ze me verlengen weet ik nog niet. Wat vind jij er nou van?", vraagt hij aan een meeluisterende Hindoestaanse collega. De Hindoestaan haalt zijn schouders op. "Die jongen is net vader geworden", verduidelijkt Karel. "Zijn contract loopt ook bijna af. Heb jij al iets gehoord?" "Nee", zegt de

Hindoestaan. Karel slaat met zijn vuist op tafel en zegt: "Godverdomme! Weet je wat ik in m'n leven heb geleerd? Dat recht krom is. Ik heb een pulpcontract. Ik heb nergens recht op. Ik kan niet eens een pensioen opbouwen. Ik heb alleen recht op het minimumloon." Stella Braam: *De blinde vlek van Nederland*. Reportages over de onderkant van de arbeidsmarkt. Van Gennep/FNV Pers, Amsterdam. 1994. 164 blz. f29,90. (WV).

Erika Krijt
Joan Merens
Frank Spoelstra
Wessel Visser

ANDERE KOEK

Gemeen grapje:

- Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt.
- Er zijn organisaties die geen fouten maken.

Geen grap:

Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Speur die op, zet ze in de schijnwerpers, dik het nog wat aan en gooi het geheel sterk versimpeld via populaire media voor het grote publiek met een heel eenvoudige oplossing als remedie. Dan heb je grote kans, dat je vrij snel medestanders krijgt, die een angstaanjagende bereidheid tentoon spreiden om elke doelstelling van de organisatie, waar die fout gemaakt werd, met alle mogelijke middelen de grond in te boren. Met inbegrip van de mensen die daarvoor werken. Dat gebeurt niet alleen elders maar ook in Nederland, bij ons alleen gelukkig meestal niet zo letterlijk.

Geen ja en geen nee:

Als je ergens niet uitgesproken vóór kunt of wilt zijn, hoeft dat helemaal niet te betekenen dat je tégen zou zijn. Met "geen mening" zoals dat vaak in enquêtes wordt voorgesteld, voel je je dan echter ook tekort gedaan, omdat dat de indruk wekt dat je ergens nog nooit over hebt nagedacht, wat vaak niet zo is. Er zou een apart woord moeten zijn (zoals in het Japans bv. wel degelijk bestaat), om met één term deze -vooralsnog- neutrale stellingname: geen ja en geen nee, te kunnen aangeven. Dat is beter te han-

teren dan het oneigenlijke alternatief "geen mening". Wat dacht u van "mo" (zomaar een voorstel).

■ Katten, kreten en kopzorgen.

Kreet: katten zijn domme beesten, het ja-geroep is niet van de lucht. Ook "nee" snerpt veelvuldig door de atmosfeer. Beperk je liever tot een simpel "mo". Dieren die niet kunnen denken, kunnen slim noch dom zijn, toch?

Andere kreet: Nederland vol. Kul. Nee dus. Plek zat. Kruip maar eens in een vliegtuig. Kan je 't zelluf zien.

Nog een kreet: Turken en Marokkanen zijn lui. Nee, waar halen ze 't vandaan. Geen werk hebben of kunnen krijgen is een heel ander hoofdstuk dan niet willen of lui zijn. Maar ook werk-gevers blijken vaak te oordelen op vooroordelen. Dachten ze in de fifties heel anders over. En nog één: Eigen volk eerst. Zo begon het ook in Joego. En hoe zat het ook weer in Zuid-Afrika?

En ken je deze: Asielzoekers die alleen maar op onze rijkdommen afkomen, met open armen ontvangen worden, huizen en uitkeringen krijgen en eisen stellen over fietsen en vloerbedekking? Sorry, lees "geen grap" hierboven dadelijk nog maar een keer en zeg voorlopig liever "geen mening". Probeer ook eens een andere krant te lezen, een ander programma te bekijken en meer informatie in te winnen. Praat in ieder geval niet na zolang geen gefundeerd ja of nee kan

worden uitgesproken over het Nederlandse asielbeleid, bij gebrek aan informatie van anderen dan de paar opgeblazen miskleunen die je dit verteld hebben. Hou desnoods "Mo" als slecht alternatief bij de hand.

Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt, toch? En ja, als er al sprake is van beleidsfouten of zelfs fout beleid, zouden toch wel de slachtoffers van dat beleid de laatsten moeten zijn die onder vuur worden genomen. Of niet dan? "Mo?" Wie in zo'n positie verkeert dat ie in den vreemde, ver van huis en vrienden en familie asiel aanvraagt, kan echt niet te benijden zijn. Dat doe je niet bij een "ramp" als een week lang 50 centimeter water in je huis staat en je kostbare parket naar de knoppen is. Onvergelijkbare grootheden.

Een meerdelige tv-documentaire voorzag afgelopen weken zeer realistisch in de behoefte geïnformeerd te worden over grote-stads problematiek. We volgden enige tijd politiemensen van de GemPo Rotterdam in hun dagelijks functioneren. Een roze "was-het-maar-zo-wereld" zonder criminelen, illegalen, drugsverslaafden en met feilloos overheidsbeleid bestaat dus niet. Wist ik al. Net zo min als een wereld zonder geweld en seksisme, om maar wat te noemen. Evenmin als een wereld zonder vooroordelen en meningsverschillen. Zijn mensen -zonder controle- geneigd tot het slechte? "Mo". Neemt niet weg dat de wereld maakbaar is en elk van ons zijn steentje bijdraagt, positief of negatief. Let's try to be positive.

Moraal van het verhaal: liefhebben kunnen we allemaal; fouten maken ook.

Raadsman Lex Beekers.

Raadslieden – waar en wie

Bureau	Naam	Telefoon bureau	MDTN	Telefoon privé
Wezep/t Harde/ Vlb. Twenthe	L.J.H. (Lex) Beekers	05207-67549/05255-8109	* 06 - 535 - 7549 * 06 - 514 - 6093	038-212656
Oirschot	L.L. (Immy) Beijer	040-627909/627913	* 06 - 549 - 7913	040-627322
Seedorf	J. (Jacques) van den Blink	00-4942817510, tst. 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942848629
Nunspeet	J. (Jan) den Boer	05771-1341, tst. 2492/2498	* 06 - 534 - 2492	03210-18934
Rotterdam/ Doorn	K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer	010-4539911, tst. 341/381	* 06 - 213 - 341/281 * 06 - 202 - 617	03480-14787
Arnhem	E.Y. (Ellen) Bremer	085-718911, tst. 335	* 06 - 517 - 335	08308-21867
Den Helder	C.C. (Tineke) Dekker-Hundling	02230-52089	* 06 - 209 - 2089	02991-3525
Steenwijk	A.B. (Adri) van Deurzen	05214-8750	* 06 - 532 - 2643	05220-62273
Den Helder	M.J. (Marias) van Dorp	02230-52405	* 06 - 209 - 2405	035-232142
Den Helder	J. (Joop) Flokstra	02230-56820	* 06 - 209 - 6820	072-641080
Seedorf	R.P. (Rob) Geene	00-4942817510, tst. 2285	* 06 - 594 - 2285	00-4942812470
Utrecht (Kmar)	J.J. (Jaap) Geuze	030-365234	* 06 - 557 - 5234	075-703705
Assen	W.A. (Bart) Hetebrij	05920-58574	* 06 - 541 - 8574	05160-13579
Weert	C.H. (Kees) van der Hilst	04950-82811, tst. 702	* 06 - 578 - 702	013-425425
Driehuis- Den Helder	C. (Carine) van Hinte	02550-61204	* 06 - 219 - 204	01727-13248
Ede	A.H.T. (Ad) Hornis	08380-81826	* 06 - 678 - 1826	030-937808
Harderwijk	I.P. (Irma) Jacobs	03410-76000, tst. 7809/7810	* 06 - 533 - 7810	03417-58156
Blomberg	F.G. (Frits) van de Kolk	00-4952358150	* 06 - 443 - 259	00-4952356621
Seedorf	B.J.T. (Ben) van der Linden	00-4942817510, tst. 2285/2286	* 06 - 594 - 2285	00-4942816195
Utrecht	B.M. (Beernoud) Moojen	030-365234	* 06 - 557 - 5234	035-234907
Stolzenau	J.G.J. (Jan) Nauts	00-49633277276	* 06 - 445 - 290	00-495761687
Woensdrecht	V.J.B.M. (Vincent) Peeters	01646-92977	* 06 - 504 - 2654	01640-47215
Amersfoort	K.S. (Kees) Roza	033-607051	* 06 - 500 - 7051	020-6323785
Nijmegen	P. (Peter) Samwel	080-276911, tst. 154/196	* 06 - 511 - 1154	080-563833
Schaarsbergen	G. (Gerard) Snel	085-533377 of 532774	* 06 - 564 - 2774	080-229069
Schaarsbergen	M. (Marijke) van der Stigchel-Wijngaard	085-532752 of 532774	* 06 - 564 - 2774	08382-1675
Breda	J.W.F. (Jan) Sulman	076-273341	* 06 - 529 - 3341	076-872688
Vught	J.E.M. (José) Vlietshoven	073-881000, tst. 1564	* 06 - 531 - 1564	080-239840
Leeuwarden	G.J. (Gerrit) Vlietstra	058-346826	* 06 - 519 - 6826	05110-72385
Rotterdam	M.C. (Mart) Vogels	010-4539341/281	* 06 - 213 - 341/281	033-952099
Hoofdraadsman	W.H. (Wim) Heij	03404-14436		05210-13657
Stafradsvrouw	J.J. (Joan) Merens	03404-14436 of 20906		085-629745
Coornherthuis (raadsman)	J. (Jan) den Boer	03404-14060		03210-18934
(raadsman)	J.M. (Joost) van Langen	03404-14060		08370-10205

MAAR WE KUNNEN ONS TOCH NIET
BEMOEIEN MET ALLE OORLOGEN...

